ВОЛОДИМИР СОСЮРА

ПОЕЗІЇ

ТОМ ТРЕТІЙ

ДЕРЖАВНЕ
ВИДАВНИЦТВО
УКРАЇНИ

УСРР
ДЕРЖАВНЕ ВИДАВНИЦТВО

ВОЛОДИМИР СОСЮРА

ПОЕЗІЇ

ТОМ ТРЕТІЙ

ДЕРЖАВНЕ ВИДАВНИЦТВО УКРАЇНИ
ХАРКІВ 1930

Перша Друкарня Державного Видавництва України імени Г. І. Петровського
Харків

Укрголовліт № 4594. 5/XI 1929.
Зам. № 532. Тираж 5.000.
$Б_6$ — 6 арк.

САД

В огні нестримної навали
Рубали, різали наш сад...
А ми дивилися назад
І за минулим сумували...

Руками власними тюрму
Творили ми собі одвічну...
О, будьте прокляті,— кому
Назад повернуто обличчя!

Брати нас брали на штики,
За слово, правдою повите...
Ви ж розумієте!?. Віки
Не знали ми, чиї ми діти!..

Хтось застромив у серце шило,
В чеканні марному весни...
В саду розкішному лишились
Одні пеньки та бур'яни.

Кати на струни наші жили
Тягли із рук, як сон, блідих...
І з нас співців собі купили,
Щоб грали їм на струнах тих.

Ми йшли кривавими стежками,
Нам тільки снився волі згук.
І похоронно над полями
Кричав і плакав чорний крук...

Він нам кричав про волі гнів,
Щоб ми повстали, захотіли!..
Й кривавий дзюб об струни-жили
В безкраїм розпачі точив...

Коли ж приходили раби
Володарям на струнах грати,
Серця не тисло від журби
І не обурювали ґрати...

А струни плакали... Не в бій,—
Вони нас кликали в утому...
Та от — прийшов співець новий
І в струни вдарив по-новому,

І ми здригнули!.. Душі громом
Залив музичний буревій,
Що мчав, мов рокоти ріки,
Що рвався в даль крізь піну шалу!..
І зацвіли старі пеньки,
І бур'яни травою стали...

Це в день було, коли той спів
Так схвилював серця всім хорі...
А уночі вже сад шумів
І крізь гілля сміялись зорі...
Так несподівано і скоро
Наш сад повстав і зашумів...

Його рубали, а він ріс!
На місці зрубаного дуба

Росли нові!.. І навіть хмиз
Угору дерся!.. Краю любий!..

Ми дочекалися весни,
Ми вже підходимо до брами!..
Це ти, той сад, о краю мій,
Колись порубаний катами!..
Над золотими берегами
Ти знов шумиш, такий рясний...

1928. Харків

О ТАТУ МІЙ...

Неначе день заплакать хоче,
і дітвора шумить кругом...
А ти, у ситцевій сорочці,
підперезався матузком.
Не визнавав попа і пана,
ти кожну скаргу тепло чув,
писав „прошенія“ селянам,
щодня, щоночі п'яним був.
Я чую плач моїх сестер,
я чую плач братів моїх,
як на долівці, мов на сміх,
біля порога ти умер.
В крові горить душа моя...
Нащо сказав ти в смертну мить,
про те, що вічно буду я
на шиї в матері сидіть...
Пройшли ті дні, мов дальній дим...
Була гроза, тривога й кров...
І з краєм зоряним моїм
на верховини я зійшов.
Це — ми, колишня дітвора,
що грали в крем'яшки, „в квача“,
рубали ворога з плеча
по завойованих містах...

Встають мости на тлі заграв...
Вони заплутані і сині...
А на панелі дзвін щиблет...
О тату мій, якби ти знав,
що твій Володька на Вкраїні
вже став улюблений поет.
Ти знов стоїш переді мною...
І в тишині я зором п'ю,
мов тінь, під нижньою губою
французьку шпаночку твою...
Як ти стомивсь, мій тату, орле...
Чого стоїш? Нащо мовчиш?..
Твої слова мені як ніж,
що тупо так проходять в горло...
Вони стоять, як ти, безмовно
в мені і там, на грані меж...
Аж до могили, безумовно...
І все мені таке неповне,
бо слів назад ти не візьмеш.
І серце — в крик і в ребра б'є...
Як не ламать мені руки...
Та що це я?!. Мій татко є:
це — всі старі більшовики,
що серце збурене моє
огнем надхненної ріки
шпурнули в зоряні віки...
Й воно летить і все співа,
співа од радости і болю...
А десь на таткові, Миколі,
шумить, хитається трава...
Там соловей йому співа
про сина блудного Володю...
Й шумить під зорями трава
в моїй далекій Третій Роті...

1928

ВІДПОВІДЬ [1]

ВСТУП

„Мы на горе всем буржуям
Мировой пожар раздуем...

А. Блок

В царях найшли свою опіку
і рідню
В буржуазії власні спокій,
лінь і сон,
Це ж ви Республіку пошили
у брехню
І безоглядно повтікали за кордон.

П. Тичина

Вирує в кожному краю...
Уже пливуть грозою тучі..
Шановний пане Маланюче,
ми ще зустрінемось в бою!..
А поки — відповідь свою
я вам пишу на крик жагучий,
На марний крик, до „серцевини
слабої нації“, де мла

[1]) На „Посланіє“ поета - фашиста Маланюка, уміщене в „Літ.-Наук. Вістникові“ за грудень 1926 р.

і в порожнечі вітер лине,
де вже не здібні ні до зла,
ні до добра... Там дух Загину
упав самотній на коліна,
і кров тече з його чола...
бо серцевина та згнила.

І

Була Вкраїна степова,
та дні нечувані настали,
гармати й трактори зорали
їй теплі груди... І в грозі,
у муках голоду й бльокади,
коли палали барикади,
через добу червоних зім,
під гул загонів капітала,
розстрілів зойк і плач, і сміх...
„Вперед за Ради!“ написала
Вона на прапорах своїх...

А ви?.. Що ви тоді робили?..
Кого розп'ять хотіли ви?..
В журбі, у шелесті трави,
чиї незлічені могили
ваш гнів останній і безсилий
лишив на огненних шляхах?..
... печаль руїн, погромів жах
і плач дітей осиротілих
на кров'ю зрошених полях...

Ви на одрізи, на ножі
хотіли знов її шпурнути,
коли: „Чи бути, чи не бути?“...
в пожежі встало!.. Нам чужі,

ви світом прокляті, забуті,
ви захлинетесь у отруті,
що нам готуєте... Вже час!
Залізний крок розчавить вас!

В цей час закоханий, піїта,
байдужим буть не можу я.
Нехай, мов вибух динаміта,
на спів нового єзуїта
Лунає відповідь моя!

І сум і мари про минуле
не обгортали марно нас...
Був тільки гнів старих образ...
І так стискалось серце чуле,
що наче зір од болю гас!..
Та знали ми, що в цьому гулі
іде комуністичний час...
І йшли вперед!.. Ми все забули,
Одна мета спаяла нас,
І стали ми, мов шмат із стали,
в борні незмірено тяжкій...
Бо власні щастя й супокій
під ноги ми давно втоптали...

Ах, Україно, Україно!
Хіба страшні погрози пізні,
коли сини твої залізні
завжди готові до загину,
в революційному огні
за дні твої, за кращі дні.

Вже далі криця залива,
і димарі ростуть без краю...
Була Вкраїна степова,
але такої вже немає,

і гасло: „Моя хата з краю“
ковтнула днів минулих тьма.

Ви добре знаєте, що так,
що ці слова мої правдиві.
Але ви хочете у зливі
огню і „кари“ на селян
знов кинуть горя океан?..
Та дні не ті! Зламався істик...
Ви не фашист, а лиш фашистик!
У вас думки і серця стук
для Клемансо і Муссоліні...
Ви тільки трупи жовто-сині,
що впали на холодний брук...
І белькотіння про Европу
в вас дійсно пахне Конотопом.

Ми живемо в країні рад,
ми волю видерли із крови...
І може тільки психопат
злучити Маркса з Соловйовим
і захлинатися од пін,
що злидарі усіх країн
не хочуть буть гарматним м'ясом,
але мети свідомим клясом,
що світить їм із далини...
Колись пани у вір війни
шпурнули нас, немов в безодні...
А ви, як піп: „Це — гнів господній...“
нам кричите іще й сьогодні
з роздертої Галичини...

Ви на абстракцію, на бога,
звалить їх хочете вину,
щоб знов дурить... яка ж убога

в вас філозофія... і нам
такий вже не підходить крам.
Собі дорожче... брехень гать
ми вже розбили... скиньте маску.
Й за стиль такий простіть, будь ласка,
за ці епітети й слова,
бо ми вчимося торгувать.
Я навіть можу з Церобкопу
прислать безплатно вам для гробу
соснових дошок... бо ніде
й ніхто таких вам не знайде,
ніде, ні в кого і ніяк...
А втім, пробачте. Що ж це я
вам буду слать добро народне...
та ви й в гробу лежать не годні,
і він образиться... не слід,
вас просто — так. Що, пане? Зблід?..
Уже затіпались коліна
і стали, наче холодець,
безвольні м'язи?.. Заспокійтесь...
це я жартую. Крови мак
ударив в голову і в груди...
я вас лякати вже не буду...
Ви — перелякані і так.

Це почуття у вас незмінне
ще з тих часів, з тих днів, коли
нам росіяни помогли
прогнать Петлюру з України...
Ті, що прогнали й Смердякова
огнем гармат і бомб і слова,
хоч як він, бідний, не хотів,
але не вдержавсь і поплів
в Константинопіль... Добрий час,
Ми і в Европі знайдем вас.

II

„Мы живем, как на бивуаке".

Л. Троцкий

Ми живемо, як на поході,
Готові всі щохвилі в путь...
Бо не із Заходу, а Сходу
вітри історії гудуть...

На те в нас криця і залізо,
щоб вам під їх смертельний спів
не довелося більше різать,
в ім'я Христа, робітників...

Це правда, пане, так і є,
що світ цілий від крови багров...
та не Христос на фоні заграв,
а постать Леніна встає...

. . . .

Над Римом виснуть, наче тіні,
знамена чорних перемог...
Ми тут наймення „Муссоліні"
своїм собакам даємо.
Тим швидше гнів ланці позносить, —
чим дужче тиск його лабет.
Йому вже перебили носа,
а ми — зламаємо хребет.

. . . .

У кабінеті кардинал,
залитий золотом і кров'ю...
і з синіх вуст облудне слово
поволі ронить... о, скандал!

Туди, де даль набої рвали,
вела рабів його рука...
убога постать кардинала
в нас лиш огиду виклика.

Для вас скарби, любов і вина,
рабами — засіб і мета...
О скільки спалено невинних
ім'ям химерного Христа!..
Танцюйте швидше ваш канкан,
його скінчить удар багнета!..
Революційному поету
чужий, ворожий Ватікан.

У ритмі музики шантани
і тротуари золоті...
... А передмістя в зледі тане,
і ще далеко до мети...
Там діти схудлі, наче квіти,
Що вбив мороз уосени...
... А в місті жевжики тендітні
„Війни!“ кричать: „Іще війни!..“
Щоб у Туреччини забрати
политі кривцею лани...
О, ми покажем вам „війни“,
ляльки напудрені, прокляті...
Танцюйте швидше ваш канкан,
його скінчить удар багнета...
Революційному поету
чужий ворожий Ватікан.

III

„Як в нації вождя нема,
тоді вожді її — поети?..“
Да... На вождя претендувать

в вас пельки стане......
та селяни
таких поетів не схотять.

Не вам бруднить ім'я Тичини
і називать його рабом...
Лиш сяйво кидає кругом
цей світлий геній і людина...
Він зрозумів, відчув наш вік
і не боїться ваших критик...
Жалкий, безумний сибаритик,
ви — тільки пил од його ніг!

Гойдає даль заграви рижі,
і хлюпа кров — землі вино..
Петлюра дні скінчив в Парижі...
Ви ж — не Петлюра й не Махно.
Замив їх рухом океанним,
немов пісок, останній бій....
Не вашій музі, пане мій,
спинити світ, новий, багряний...
Грими, пеан мій огняний,
назустріч панському пеану!

О, вам досадно, знаю я,
що ваші „кревні“ десятини
рука могутня селянина
назавжди видерла в боях...
І вам ніколи не вернути,
туди, де верби золоті,
в тиші солодкої отрути
раптових зустріч, даль різьбить...

Вони пройшли, як сон, як мить...
І марно гнів шматує груди

і горло вам... і так болить
жорстоке серце... Вас прикуто
до мрії марної навіки...
Могила... виправить... каліку.

IV

В залізо знов надхненно лину,
забув я рідную ріллю...
Комуністичну Україну
я так люблю!..
Вона — моя... Мені другої
уже не треба навіки.
. . . .
Над полем грізний траур бою,
ідуть, хитаються полки...
В диму огонь шумить і тане...
Гори, душе моя, гори!..
Вже над Шанхаєм Гоміндана
шумлять знамена крізь вітри...
В безумі бруду і наруги
нехай до хмар летить мій гнів!..
Я так люблю в країнах других
робітників!
Я так люблю в країнах других
такі ж пориви, як і в нас,
із моря безуму і бруду
в комуністичний час!
О любі, дальні різномовні
у різнокольорних морях...
Горять світи у хмар бавовні,
і лине жах...
То — жах того, хто звик, щоб люди
віки робили на його, —
тепер йому у брови й груди —

огонь!..
Крізь крови чад і куль ридання,
що пробивають волі путь,
вже од всесвітнього повстання
пани не утечуть.
Ми пригадаєм наші муки
в забоях душних, на полях,
де марний труд ламав нам руки
й сушив наш мозок... Линь же, жах,
в обличчя ситим ненажерам,
ти бий огнем в небес озера
й на хмари Льоріган-Коті,
на тонкі нігті в монікюрі,
на дим сигар!.. В моїй груді
така жага, такі там бурі!..
Я вже забув слова пощади...
Палайте ширше, барикади!..
За залпом — залп!.. Нужда тіка...
Холоне ворога рука...
На скроні впав зорі іней...
Це — п'ятий акт, остання ява...
Ї мертво вгрузли в синь криваву
холодні ґудзики очей...
Так, ми йдемо... Ми прийдем, пане,
у віршах м о й о г о пеану!..
„Симфонія мускулатур“ [1])
вам не такої заспіває...
Ми вам „Посланіє“ згадаєм,
коли ви станете під мур...
Ах, перепрошую... Бонжур...
Я перебив солодкі мрії
про ваш маєток і поля...
Да... Не повернеться „земля“,

[1]) Рильський: „Синя далечінь“.

як ваша юність...
Даль шаліє,
все швидше крутиться земля,
біжать світи в краї незнані...
Де батько ваш і матка-пані?..
Гниють, напевне, десь в землі,
черва жере їх, і у млі
холодні кості їх потрухли,
чекають вас... і місце там
вже уготовано і вам.
Надвоє я не розколюся,
не обдурив мене ваш бред.
Ви лиш пір'їнка в бурні русі,
коли світи біжать вперед...
Ніколи час так не горів
у світлі місяця і Марса...
Бо очі Леніна і Маркса
нам протинають тьму віків,
од них огню спіральні кола,
неначе пісня Комсомола:

„Наш паротяг, вперед лети,
в Комуні будем скоро...
Нам більше нікуди іти,
над нами зорі... зорі...
Ми діти тих, хто виступав
в бій на Центральну Раду,
хто паротяги залишав
і йшов на барикади".

Так. Не хвилює ваша мова
тих, що зросли в крові, в огні...
В вас одного нема — любови, —
і рими кволі та нудні...
Любов і гнів — двигун проґресу

на економіці новій,
й комуністичні інтереси
нас кличуть, щоб фашистське плесо
повстань розвіяв буревій!
Бо тільки ми у громі бронь
обернем воду на огонь.

Не вий, не вий на прах Тараса,
проклятий пан!.. бо він не твій,
його родив народній гнів.
Він є співець нового класа,
що йде тепер в останній бій...
І жив якби Тарас тепер,
він був би членом В. К. П.

Пішов би він на бурю буру,
так, як і всі, за юний клас...
І не 'дного панка із вас
він сам поставив би до муру...
Він за селян віддав ясні
усі слова і нерви й сили...
Він пригадав би вам ті дні,
коли в тюрмі його гноїли!..
А з ним і ми... „Вперед, за Ради!"
гукнув би він... а з ним і маси...
(по всіх світах і штурм і марш)...
Він батько наш, і ворог ваш,
Він трубадур нового класа,
і спів його нас шле на ката...
Не вий, не вий же, пан проклятий,
над прахом огненним Тараса,
бо той огонь гуде над степом,
його в залізо оберта...
Да, ви б лизали у Мазепи
Не тільки п'яти, а й... жита

шумлять на нашім полі,
нові шляхи, нові міста...
і комунізм — одна мета
горить для нас... Ми чорноброві,
ми карооки, молоді...
Пожежі в даль гудуть руді...
О, ми прийдем до вас в огні
і в дорогій Галичині,
в країні змученій і нашій
ми розпатроним кодло ваше!

Звичайно, можна тільки в Львові
Вам так писать і слать громи,
на нас у дні оці тривожні...
Але громи у вас порожні,
а в нас... Ви чуєте: о-у-у...
гуде огонь... прийдіть до нас...
і у вечірній, ніжний час
Вас привітає ГПУ...

V

Робітники усіх країн,
цей час настане скоро, скоро!..
Тоді наллються кров'ю зорі
і загримить останній дзвін...
Їм грізний сон, нам — юна мить...
Затихнуть радісно заводи...
Крок кавалерії й піхоти
Европі в груди буде бить...
О, це не казка і не міт
і не леґенда Іордана...
Заасфальтовані майдани
під мілійонами чобіт
розтануть воском, і копита

в смолі й крові помчать у даль...
На думку — думка, сталь — на сталь,
вгорі над черепом розбитим...
В циліндрі він лежить на розі,
лиш пальці скрючені — до зор...
і ситий ворон у знемозі
над ним вартує і крізь сльози,
востаннє кряче: Nevermor.
Я бачу тіні, рухи й лиця,
мурашки морем по мені...
Я наче никну на коні,
зі мною — шабля і рушниця,
мов губи сохнуть од снаги,
і серце щось до крику чує...
Нехай юрба кругом вирує
бурунно в мурів береги...
Я бачу тінів леґіони...
З усіх країв вони ідуть,
всі замордовані, забиті,
в морях восторгу і побіди
і кроки їх, і голос чуть...
Гримить надземною грозою:
„Ура", „Віват" і „Слава" й „Гох"!
Он Маркс хитає бородою —
нового світу Саваоф...
І Гайне тінь, з платком на шиї,
ніхто сміятись так не вміє,
як він і Байрон... Волг і Сен
шумлять об'єднані потоки,
злились живих і мертвих кроки,
і в шумі гордому знамен
ідуть Домбровський і Варлен...

Харків — Артемівське.
1927

НЕОКЛЯСИКАМ

Співайте про царів, вино і навзикаї,
по затишних кутках ховайтесь од життя
і пічкурів ловіть... Вас кождий рух лякає
від того, що пішло в грозі у небуття.

Ми йшли в крові й сльозах на огненні дороги...
Там ешелонів дзвін, розстріли, мури, жах...
Співаєте ж ви так, мов не було нічого
і влада не у нас в порепаних руках.

Чужі для вас гудки, коммольці, піонери
й не в силі ви піти життю наперекір...
Застиг ваш мертвий зір у мармурі Венери,
вам сниться мертвий Рим — залізний той Вампір.

Що ж... Марте про Париж і Грецію вивчайте,
дивіться на життя крізь килим і трюмо
та рибочку ловіть... Але назавжди знайте,
що потягти назад себе ми не дамо!

Співайте в тишині про лебедині зграї,
про котиків з верби і про чумацьку путь...
До нас мільйони йдуть, вони не те співають
і хочуть не про те із наших вуст почуть.

Чудні вам почуття бунтарства і одчаю,
ви здатні лиш зідхать і марить у півсні...
Але життя не сон... воно не шклянка чаю.
Ви мертві вже давно, ви вже давно в труні.

Погребний лине дзвін... над вами все тумани
й вечірньої зорі останній хмарний бред...
О, привиди життя!.. Доволі вже омани!
Не по дорозі нам, бо ми йдемо вперед!

В обличчя дим і гул... Кругом залізні реви...
Немає гранів нам!.. О, серце, ще вогню!
Вам не любити так Хохландію вишневу,
як любим ми її, що йшли на смерть за ню.

Вкраїно!.. Квіте мій!.. Ти в нас, як крик,
як рана!..
О, скільки сил дає твоя сумна земля!
Ти, як і ми, вперед!.. в Комуни даль кохану!..
вся в димі димарів, замурзана моя!

Ми молоді, ми п'єм солодку щастя чашу,
що вирвали із рук нерідних, навісних,
що гнали нас на смерть за мертве, за не наше,
що мордували нас під ваш глузливий сміх!

Ми молоді, ясні, наш голос повно грає,
не наздогнати нас, — ми — родичі вітрам!
Лишились вам удки та мрій осінні зграї...
Не по дорозі нам, не по дорозі нам.

Для нас гаї шумлять, з піснями йдуть дівчата,
і трактор золотий у полі ріже путь.
Ви ж одспівали все, вам нічого співати
і в гулі цьому вас не видно і не чуть.

Так. Не зійшлися ми. Життя для вас не стане.
Одкинуло воно ваш непотрібний бред.
Несем ми дію скрізь, співці гудка й нагана,
не по дорозі нам, бо ми йдемо вперед!

Червень 1926

* * *

Білі акації будуть цвісти
в місячні ночі жагучі,
промінь морями залле золотий
річку і верби, і кручі...

Будем іти ми з тобою тоді
в ніжному вітрі до рання,
вип'ю я очі твої молоді,
повні туману кохання...

Солодко плачуть в садах солов'ї,
так, як і завжди, незмінно...
В тебе і губи, і брови твої,
як у моєї Вкраїни...

Ось вона йде у вінку, як весна...
Стиснулось серце до крику...
В ньому злилися і ти, і вона
в образ єдиний навіки.

* * *

Сумні акації цвітуть —
така вже в їх солодка звичка...
І місяць розливає ртуть
на карі очі більшовички.

Не мрії — зоряні рої,
і серце швидко - швидко б'ється...
З очей моїх кохання ллється
на вії вигнуті твої.

Й вони тремтять, мов чорні крила
щасливих невідомих птиць...
Я упаду в кохання ниць,
бо я уже такий безсилий...

Не можу я... Моя рука —
руки продовження твоєї...
Сльоза, кохана і терпка,
розбилась райдужно об неї...

Не плач... Я твій і ти моя...
До смерти це, на віки вічні...
Неначе пісня солов'я,
твоє нахилене обличчя.

* * *

Синій цвіт.
Сни, як ті,
як колись...
Я іду молодою ходою.
Пальці віт
золоті
простяглись
над водою.

Синій цвіт обліта за горою...
Кров клекоче, буя...
Наче знову зі мною
юність моя.

Янтаріє дорога ясна,
і вона прийде скоро...
Тишина.
Зорі.

* * *

Тебе любив, як вітер небо,
в огні сумнівів і образ.
Нащо ж закохану із себе
ти удавала кожний раз?..

Тебе любив, як вітер рожу,
в солодкій тузі, у журбі...
Але нещирости не можу
простити навіть і тобі.

Ти не любила... Час останній...
Який же біль, який же біль!..
Та за ілюзію кохання
Навіки вдячний я тобі.

* * *

Догоріли, погасли останні огні.
Облетіло жоржиною літо.
Той ставок і верба не присняться мені,
там ніколи мені не сидіти.

Знаю... знаю... Прощай... Я за вітром піду,
розіллю в його шумі ридання...
Тільки голе гілля й мертве листя в саду
шелестить під ногами востаннє.

Скоро прийде зима. Скільки днів я спалив!
А для чого — і сам я не знаю...
Облітає вбрання з золотих ясенів
І за мною сліди засипає.

* * *

Неозорі
далі знов.
Зори, зорі...
О, любов!
О, ясного
болю яд!
Білі ноги,
синій сад.
Вітра гули
і село...
Все минуло,
все пройшло.
Все, як листя,—
десь на дно.
Світить місяць
у вікно.
О, ясного
болю яд!
Білі ноги,
синій сад.

* * *

„Ну, прощай. Я тобі тільки жінка".
Подивилась востаннє кругом...
А надворі летіли сніжинки,
мерехтіли, як сон, за вікном...

Тільки дум заклопотані зграї,
а за думами — постріл і тьма...
Дим цигарки пливе, пропливає,
як любов, як життя проплива...

Тільки постріл... і мозок — на клоччя,
і волосся, і кров на стіні...
От чому я минулої ночі
За Єсеніном плакав у сні.

Вітер шибками грає і дзвонить,
не влетить у кімнату ніяк...
Він такий, як і я, невгамовний,
безталанний такий, як і я.

Хто там плаче прощально і дзвінко,
чий чорніє в вікні силует?..
Так. Для мене вона тільки жінка,
як для неї я тільки поет.

ОЙ, ВЕСНА!..

Ой, весна!.. Ой, шумлять дерева,
і хитаються віти в нестямі...
Хочу слухать забуті слова,
хочу бачити місячні плями...
Тіні й плями... О, сон мій ясний,
як далекий садок повітовий...
Милий образ і мій, і не мій,
ввесь залитий сльозами любови...

Ну чого я не можу забуть,
ну чого я не можу згадати
твої губи і плечі, і грудь,
ввесь твій стан молодий і про-
клятий?..
Під очима і в'яне й горить.
Я не хочу ні Налі, ні Майї...
Я нікого не можу любить,
бо тебе до нестями кохаю...

Як це вийшло, далека, що я
своє щастя розбив, як дитина?..
Ти казала: „Бери... я твоя..."
Я ж, дурний, тільки гладив коліна..
Тільки гладив коліна, мовчав...
Цілував тільки плечі та брови..

Хоч і добре до неї я знав,
Все, що треба нам знать для любови..

Я не міг, хоч і кликала кров,
теплі хмари і зір твій чудовий...
Ми казали про вічну любов,
і хотів я такої любови.
Може, й треба, щоб згинула мить,
і тому ти зі мною віками...
Я боявся тебе розлюбить
після того, що буде між нами...

Підіймається хвилями жуть
і оточує траурним гаєм...
Восьмий рік, як дурний, я ходжу,
Восьмий рік по тобі я ридаю..
Я тебе не забуду, а ти
одрубала до себе дорогу...
Бо, коли я пішов на фронти,
Ти взяла й полюбила другого...

Заливає прибоями гнів...
Я живу... а мені все не миле...
Ну чого я тоді не зробив
так, як ти, о далека, хотіла?..

Вже ніщо й не цікавить мене..
Тільки жутко, як ніч наступає..
Бо другий твоє тіло ясне
кожну ніч до знемоги кохає...

Я не можу і спати від ран,
не дає мені жити минуле...
Все частіше дивлюсь на наган,
все страшніше мені його дуло...

Кличеш ти!?. Я ж не можу ніяк...
Хоч і знаю до тебе дорогу...
Повстає уся гордість моя,
вся любов повстає проти цього...

Є таке, що жене мою жуть,
що кида мої муки додолу:
не назад, а вперед я гляжу,
як почую пісні Комсомолу...
І стає спокійніша душа,
пліч твоїх пропадають овали...
Ти для нашого руху чужа,
бо нужди ти ніколи не знала...

Ми з тобою зійшлись у маю,
ще не знав я, що значить ідея,
ти й тоді Україну мою
не любила, сміялась із неї!.

Вже давно одлунали бої,
і нові ми побачили гони...
Ти ще дужче не любиш її,
коли стала Вкраїна Червона...

Бачу в тьмі я пожежу руду
і знамена червоні без краю...
До стола я нагана кладу
і два рази ключем замикаю.
Світові підіймаються дні.
Як щасливо у їхньому русі!..
Ще наган пригодиться мені,
для других я іще пригоджуся.

МАРІЯ

Зеленіють жита, і любов одцвіта,
і волошки у полі синіють.
Од дихання мого тихий мак обліта,
ніби ім'я печальне — Марія...

Ми з тобою одні. Ми у полі одні.
Ти стоїш перед мене, як вечір.
Я дивлюсь на заплакані очі твої,
на покірно нахилені плечі...

В небі хмари біжать.. може, буде гроза!?..
Зацвіли блискавиці над гаєм...
Я не можу сказать, я боюсь розказать,
що тебе я уже покидаю...

Що я можу?.. скажи... Мої дні, мов хрести,
Я не мав і нічого не маю.
Ти стоїш і мовчиш... тільки вітер тремтить,
на плечі твою шаль підіймає...

Зеленіють жита, і любов одцвіта,
і волошки у полі синіють.
Од дихання мого тихий мак обліта,
ніби ім'я печальне — Марія

* * *

Пам'ятаю, вишні доспівали,
наливались сонцем у саду.
На прощання ти мені сказала:
„Де б не був, а я тебе знайду...“

І у тьмі, од муки, од утоми,
де розстріли і любов до дна,
часто бачив профіль твій знайомий
я на фоні жовтого вікна.

Тільки сниться огненне минуле...
І не знаю, чому я живий...
Чому злився з орудійним гулом
голос свіжий і наївний твій...

І сьогодні вишні доспівають
у саду од сонця і тепла.
Як і завжди, я тебе шукаю,
та мене ти й досі не знайшла.

НІЧ

Сонні віти, карі очі,
пісня з гаю опівночі...
Тіні... губи... мрійна шаль...
В небі місяць і печаль.

На груді їй чорна квітка,
наче п'є розлуки жах...
Він забув... Йому так бридко...
А вона уся в сльозах...

Хто пішов там опівночі?..
Чом ставок у тьмі клекоче,
й не тремтить під вітром шаль?..
Тільки місяць і печаль...

1928

* * *

Сумні кипариси
стремлять у блакить.
Пахнуть іриси
і море шумить,

Повний любови
стою край вікна.
Місяць бузковий,
чужа сторона.

Мрію про коси,
про теплу долонь...
А вітер розносить
цигарки огонь.

А вітер шумує,
сміється в гаю:
другий цілує
татарку твою.

Хитаються клени,
хитаюсь і я.
Не прийде до мене
Зарема моя.

В муках любови
стою край вікна.
Місяць бузковий,
чужа сторона.

* * *

Скільки днів пролетіло над нами!
Серце тугою темною б'є . . .
Я дививсь у вікно з козаками
В соромливе обличчя твоє.

Як любив твоїх пліч я овали!
Пам'ятаєш — ярок . . . сіножать . . .
А коли ми на фронт виїжджали,
ти не вийшла мене проводжать.

Ой, гули над сумними ланами
невблаганні удари гармат!
Скільки днів пролетіло над нами,
нам тепер не вернутись назад.

В твоїм серці нічого немає,
ти давно одружилась з другим.
Я ж волосся твоє пам'ятаю,
шуми листя над ґанком твоїм.

Я нічого уже не бажаю.
Тільки споминів встануть рої,
як чужі мені очі засяють,
так похожі на очі твої.

Це ж твоє наді мною усюди
нахилилось обличчя ясне . . .
Я ніколи тебе не забуду,
хоч давно ти забула мене.

* * *

Дум оман
над чолом...
І туман
за вікном...

Зброї дзвін...
Як давно!
Я один
і вино...

Дум оман
над чолом...
І туман
за вікном...

ЖОВТІЄ ЛИСТ

Жовтіє лист, і щастя розцвітає,
нема йому ні гранів, ані дна...
Зі мною знову ти. І тільки серце крає
очима синіми печальна далина.

І очі в тебе теж то золоті, то сині
співають і мовчать... десь гайвороння
гам...

За руки ми взялись, і тихе павутиння
обличчя обпліта на кожнім кроці нам.

Крилами має смерть над нами і за нами,
прозора і сумна, як завжди, як колись...
І шарудить - шумить печально під ногами...
Жовтіє лист...

МИТЬ

Одлітай, омани гать.
Я живу,— для мене мить.
Хочу кожного обнять,
хочу кожного любить.

Ми в порожньому гаю,
Повні золота стежки.
Окриляє юнь мою
дотик милої руки.

Вітер... трави в тумані...
Та мені на них не жаль.
Бо в лице, немов у сні,
б'є твоя пахуча шаль.

Що таке... В тумані гай,
і не видно стало трав...
Тепло глянула: — Прощай...
Я ж нічого не сказав.

На заплаканій землі
я давно до всього звик.
Десь у небі журавлів
одліта покірний крик.

Це було на острові Цейлоні,
де цвітуть веселкою гаї.
Цілував вузькі мої долоні
ватажок із племені Аї.

Обережно брав мене за груди,
заливався з радости плачем...
І тремтіли стріли у отруті
за його нахиленим плечем...

А коли на сходи пароплаву
Я зійшла... О море, о любов...
Як його не кликала, не звала,
ватажок за мною не пішов.

Це було на острові Цейлоні,
де цвітуть веселкою гаї.
Не цілує вже мої долоні
ватажок із племені Аї.

* * *

В ліхтаревім морі йдуть байдужі люди,
і людина кожна — невідомий світ.
Я між них блукаю, все шукаю чуда,
все чекаю щастя уже стільки літ...

Де?.. В краю якому?.. В кого запитати?..
О, моїх поезій золоті рядки!..
Синіми очима дивляться дівчата,—
вечора міського зганьблені квітки...

Синіми очима дивляться дівчата,
і душа синіє, наче місяць той...
Що мені робити, вечоре проклятий?..
Ой!..

Суме, мій ти суме, де тебе подіти?..
З каменем на шиї де й коли втопить?..
Розгубились думи — безпритульні діти...
В золоті блакить.

Дивляться дівчата: чорні, карі, сині...
І у кожнім зорі невідомий зміст...
Падає на руки ліхтарів проміння,
як осінній лист.

Поспішають люди, поспішають речі,
хто спізнився трохи — на панелі гинь.
На машину-місто задивився вечір,
туманіє синь.

Синь уже темніє... Ніч іде нечутно...
Та для міста ночі наче і нема.
В мене на кашкеті зірка п'ятикутня,
а на серці — тьма.

І коли світанку зарясніють рожі,
трохи спинить місто свій шалений біг...
Лиш дівчата ходять, кличуть перехожих
і зникають з ними в вулицях вузьких.

ОСІНЬ

Чорний ворон сидить на могилі,
де до міста наїжджена путь.
Обтрусили вже яблуні білі
і картоплю із поля везуть.

Жовте листя, оголені віти,
синій холод іде з вишини...
По капусниках бігають діти
і солодкі їдять качани.

Там, де верби, тини і тополі,
по ночах замерзає вода,
і так сумно в холодному полі
телефонні гудуть провода.

Скоро зійдуться хмари у сині,
дощ полле на поля золоті,
й буде гарно у ночі осінні
кукурудзу пекти на плиті.

1928

ДІВЧИНА НА РОЗІ

I

І коли засне вечірнє місто,
зацвіте примарою в імлі,
буде чуть, як пада в сквері листя
на долоні стомлені землі.

Буде чуть, як крила журавині
в вишині осяяній шумлять,
і потонуть думи в шумовинні,
як у сині пальцями гілля.

Вже не тягне на село додому,—
там, де дні пливли мої малі,
я чужий у полі голубому,
і здаюсь я гостем на селі.

Десь кричать і мчаться паровози,
і вгорі пропелери шумлять...
Я піду до дівчини на розі,
що за три квартали відціля.

Вже вона в міліції два роки
на посту стоїть біля ЦК.

В неї очі карі та глибокі,
вся вона і ніжна, і струнка.

мов калина росяна у маї,
мов в гаю троянда молода.
І за що вона мене кохає,
я ніяк не можу розгадать.

Вся вона, мов зоряна розмова,
мов пахучий вітер у траві,
я ж такий сумний і ніяковий,
і у мене каблуки криві.

Серце кров жене в солодкі жили,
а в лице повітря, мов вино.
Я прийшов. Її давно змінили,
і в ЦК ще світиться вікно.

„Ти прийшов?“ — і персами тугими
До грудей притиснеться моїх.
... Синь і синь... а там осінні рими,
а за ними — моря синій сміх.

Сил нема, сказать немає мочі,
що у мене жінка і маля...
Бо вона і слухати не хоче,
все губами рота затуля.

Бо вона з усмішкою ясною
на хвилину губи одрива,
й, мов вечірнє листя, наді мною
шелестять і падають слова.

Ми йдемо, і ллється голос милий,
ніби губи юні до чола:

як вона гімназію скінчила
і в радянській Венгрії була.

Все мені давно уже знайоме,
а слова — тюльпанами кругом:
як вона любила воєнкома,
як її покинув воєнком.

Не зведе очей своїх тривожних,
і думки з моїми в даль летять.
„Ну, скажи, невже тепер не можна
говорить інтимно про життя?“

Ми йдемо. Я думаю — „Востаннє...“
Все мовчить і слухає й цвіте.
О любов, о зоряне мовчання,
О руки тремтіння молоде!

II

Я сьогодні сказав про дружину
і про сина дівчині сказав.
Плакав вітер, і айстри осінні
Нахилялись до зляканих трав.

Там, на заході, хмарні овали,
небокрай помарнів і поблід.
Ти нічого мені не сказала,
тільки довго дивилась услід.

З того часу я сонний неначе.
Груди болем нестерпно стиска,
як зажурену дівчину бачу
на посту біля дому ЦК.

Стій, кохана... Така наша доля.
Серце тихим привітом цвіте...
Я пригадую вітер у полі
і волосся твоє золоте...

Наче сонце пронизує груди,
і у жилах не кров, а вино...
Я ніколи тебе не забуду,
хоч у мене дружина й синок.

* * *

Я піду на вулиці, де прудко
мчать авто і тане білий дим,
де гуляють п'яні проститутки
й закликають голосом хрипким.

Скільки лиць, одеж, очей і рухів!
У очах мереживо цвіте...
Хтось здійняв до неба жовті руки
й проклинає місто золоте...

Заливає юрбами панелі,
я між них незнаний і чужий...
О реклям огненні каруселі,
о життя зрадливий буревій!

Янтаріє листя на каштані,
одбива проміння ліхтаря.
Ех, якби мелодії повстання,
ех, якби троянди Октября!

Журавлів вгорі прощальні зграї,—
тільки їм дивитись на ріллю.
Місто, місто, я тебе не знаю
і за це ненавиджу й люблю.

* * *

Небо хмарне, вогке, наче з вати,
у дощовій завісі село...
Як бадьоро мені заспівати,
щоб це щиро було?..

Так обридли заплакані рими,
гей ви, гони, гаї!..
Щоб пісні мої стали новими,
як налагодить струни мої?..

Сонні верби... привітна розмова...
Синій місяць у дзеркалі вод...
Там гудки заливаються знову,
і лунає завод.

На знайомую стежку до тину
я не гляну тепер і на мить...
Там під вітром печальна шипшина
про минуле на сонці шумить...

Хай шумить... я вже суму не хочу.
Кинув серце я нашій меті.
В мене карі, задумані очі
і зіниці у них золоті.

В полі вітер регоче і лине.
Більше, пісне моя, не ридай.
Україно моя, Україно,
революції зоряний край!

* * *

Хмуро, хмарно.
Ярина.
Любим марно
я й вона.

Я мовчу,— вона рида...
Плачу я,— вона мовчить...
Лиш рука її бліда
у руці моїй тремтить.

Що це? Звичка чи любов?
Яде мій, останній яд!
Скільки раз од неї йшов
і вертався я назад.

Я цілую, та дарма.
Ми не рідні й не чужі,
бо в любові цій нема
пісні повної душі.

Хмуро, хмарно.
Ярина.
Любим марно
я й вона.

* * *

Озеро і клени,
місяць — козодой.
Не дивись на мене,—
я уже не той.

Дні мої сумирні,
ночі, як плачі...
Не тремти покірно
на моїм плечі.

Ночі, мої ночі,
озеро, як сміх...
Я уже не хочу
помилок старих.

Та любов до згуби
вже не прийде... ах...
Поцілую губи
в золотих сльозах...

І піду, покину,
бо і ти не та.
Пропливуть години,
пролетять літа,

і життя долине,
долетить до тьми...
Тільки ці хвилини
не забудем ми.

* * *

Сніжинки летять
на землю холодну...
Біла безмежна гать.
Володю!..

Небо зимове смутне
і вчора й сьогодні.
Хто це покликав мене
із безодні?

Боле, о боле мій!..
Плаче вітер так дзвінко.
Чий це образ ясний
крізь сніжинки?..

В минулім мене нема,
для минулого я не проснувся.
Хто це руки лама
в завірюсі?..

В мариві білім блакить,
лине воно безкрає...
Хто це плаче за мною, біжить,
у снігу потопає?..

Не бентежать спомини дум,
минуле — забута жінка.
Я вперед поспішаю, іду
крізь сніжинки.

* * *

Шумне місто скажено вирує,
я іду повз будинок „Вістей“,
і в вікні, де редактор працює,
вже не бачу блакитних очей.

Був Еллан... А тепер немає,
і без нього я думи сную.
Як і він, я не все проспіваю
про Комуну незнану мою.

Сніг ляга на вечірні панелі...
Перед мене могила чи мур!?.
Знаю, прийдуть нові менестрелі,
тисячі невідомих Сосюр.

Залунають на спів їх дзвінко
довгі плески закоханих рук...
І впаду я, самотня сніжинка,
на холодний, наїжджений брук.

Десь годинник прощально затінька...
Упаду... і не жалко, що мла...
Я хотів би, щоб тая сніжинка
п'ятикутня сніжинка була...

СЛЬОЗИ

Польща і Русь збирали сили
і до земель ішли нових...
Ми їм історію творили —
самі ж жебрачили у них.

Їх таборів синіли шати,
було так радісно у них...
Ми лиш на кобзу вміли грати
й пасти чужим свиней чужих.

Все ждали ми, коли зі мли
нам день новий зорю народить,
і тільки грозами цвіли
твої пісні, о мій народе.

Твоїх повстань я не забув,
але співать про них не вмію,
бо після них ще дужче гнув
ти у ярмі покірну шию.

І от тепер, коли для всіх
цвіте веселкою свобода,
коли кати до наших ніг
упали громом ледоходу,

забуть не можу я про тих,
що не знайшли у морі броду,
що йшли служить чужим народам
і не знайшли кісток своїх.

І сумно так, і гаряче...
а навкруги знамена маю...
Упав я любій на плече,
в риданнях душу виливаю.

І я такий, як мій народ,
Умію плакать і співати...
Я пригадав двадцятий год,
знамена, музику, плякати...

Давно - давно... Тепер нема,
і у грозі вже не горю я...
Лиш по минулому горюю...
Це хто сказав?..

Дурний, дарма.—

Це хто сказав, що залізниці
Вкраїні груди протяли,
що ми вперед, неначе птиці,
летим од розпачу і мли?..

Що в нас і мозок є і сила
професора і бунтаря,
що вже сонця на наші крила
ллють золоті свої моря...

Я чую голос цей прозорий
і тихі сльози селюка,
неначе Леніна рука
втирає з ласковим докором.

5/VI — 1928
Святі Гори —

УКРАЇНО МОЯ

Мого суму останні огні
потонули уже в далині.
Це лиш сон, це лиш згадка одна...
Україно, моя сторона!

Україно, моя сторона,
краю мій і сподівань, і мрій!
Вже давно одгриміла війна
на твоїй стороні золотій.

Це тобі моя пісня і гнів,
і ридання, і розпач, і сміх...
Як люблю я твоїх юнаків
і дівчат чорнобривих твоїх!

Моє серце і слово на „лю"...
Ще я пісню складу не одну...
Як ненавиджу я, як люблю
Україну, мою сторону.

Я ненавиджу, нене, тебе,
що над нами ще висне імла,
що від кволого „цоб" і „цабе"
недалеко ще ти одійшла.

Ах, я хочу незнаних шляхів,
щоб твої карооки сини
обернули у крицю свій спів
після років безумних війни.

Як не хочу я давньої мли,
і бажання моє, як багнет,
щоб усі ми залізні були,
в золотими очима — вперед!

А люблю я тебе, ох люблю!
За пориви, за муки твої,
що не марно за сонце бої
заливали всю душу твою...

Кожний крок одвоюєм у тьми,
в новій формі вирує війна...
Будем, будем залізними ми,
кинем зір на світи не з вікна...
Україно, моя сторона!..

I знову дні руді та бурі,
такі щасливі та сумні!
Ми не обернемо на бурі
свої ридання і пісні.

Невже не згине доля клята,
щоб не казали вже про нас,
що ми наївні, як телята,
у цей важкий, грозовий час!?

Невже не можна, мій народе,
усім сказать, що ти є ти,
що страшно нам на тихі води
через кістки твої іти...

Що жутко нам!.. Та треба, треба!
Других шляхів для нас нема,—
других шляхів нема для тебе,
бо ззаду цар, кати, тюрма!..

Не треба брів од болю хмурить
і спотикатись у журбі,
бо ззаду ждуть такі тортури,
що і не снилися тобі!..

Що і не виділись ніколи...
Хай голова, немов чавун,
а ти здійми штиками чоло
і йди за нами до комун.

Крізь кров, крізь сльози та пожари
в земний і соняшний Едем,
лиш ми, надхненні комунари,
тебе, народе мій, ведем!..

Лиш ми, залізні комунари,
твої батьки, твої сини,
крізь кров, крізь сльози та пожари
тебе ведем у дні ясні!

Тебе взяли ми в збройне коло,
бо буде бій, всесвітній бій!
Тримай же вище горде чоло,
о мій народе дорогий!

* * *

Знову місто моє, не чужий я у нім,
я його цілковито приймаю,
я карбую свій крок на янтарні огні,
і мені, як музика, трамваї.

Знову місто моє, ти навіки моє,
ти червоне, ти любе, ти наше!
Тільки сняться мені ріпники, уврі́є
і од мозку скривавлена каша...

Тільки сниться мені робітничий народ,
що крізь ніч простягає нам руки,
що не вийшов іще із одвічних болот
і безодень покори й розпуки...

Я б хотів — на коня і рубать, і рубать,
щоб циліндри й манжети з руками
од шаблюки — на брук, на разбитую гать!..
щоб набої шуміли над нами!..

Я хотів би тепер позабути всі дні
і під маршу восторжені громи
йти у лавах на смерть, що гуде в далині,
позабувши і жах, і утому...

Сумно непман іде, він не знає нужди,
та зате й насолоди не знає.
Червонармів аж он безконечні ряди,
крок ритмічний багнети хитає.

Непман глянув на них, і обличчя його
побіліло ще дужче крохмалу...
І погас у очах шансонетний огонь,
бо уже не вернуть капіталу.

Бо в маєтку його вже шумить дітвора,
з безпритульних ростуть громадяни.
А у тебе, непман, ні кола, ні двора,
тільки ночі нафарблено-п'яні...

Тільки чорний розгул по ночах в кабаре,
поцілунки повій і ридання...
А настане пора, серце стане, умре,
як зірниця, спахнувши востаннє...

Я б порадив тебе, мій печальний непман,
так зробить, як Сірьожа Єсенін...
Бо нема перспектив, бо кругом — океан,
а у ньому пісні і знамена...

То робочі ідуть. Не злякав Чемберлен
тих, що звуть „грабарі капіталу“.
І у маршах бучних, і у шумі знамен
моє серце гігантовим стало...

Мов немає мене... Тільки є колектив,
тільки сила єдина і стала.
І, здається, усе б я для тебе зробив,
о дзвінке революції рало!

Як я чую тебе, як я знаю тебе,
я — колишній селюк і робочий!
Я забув і ріллю, і надривне „цабе“,
я не той, я вже іншого хочу.

О далекі дядьки, бородаті мої!
Ви наївні, ви рідні, як діти.
Треба нам у міста, у заводи іти,
щоб навчитись уміть і хотіти!

Як люблю я тебе, мій народе сумний,
мій чудний і трагічний народе!
Скільки виніс тортур ти в дорозі своїй,
та іще не скінчив ти походу.

Не ховайся в гаях. Хворостянки свої
ти в міста оберни огнеокі.
Я вже бачу огні, я вже чую бої
і твої міліонові кроки...

Ми підем, ми підем на далекі міста,
що всю землю обплутали дико!..
Зброя нам — ленінізм і комуна — мета,
там не буде ні злиднів, ні лиха.

Пам'ятаєш ті дні, як прийшов більшовик
в час огненний до тебе, народе?
Як на поклик його вдарив вибух, як крик!..
З того часу минули вже годи.

Ти тепер не такий, я уже не такий.
Я твій син і поет, і любов'ю
дні залито мої... Наче зоряний рій,
мої думи і серце, і слово...

Я тобі їх несу, бо мене ти родив,
бо мене годував і годуєш;
моє серце тебе тільки чує
і до тебе летить крізь моря ліхтарів!

Як люблю я тебе, мій народе сумний,
мій чудний і трагічний народе!
Скільки сил розгубив ти в дорогах своїх,
та іще не скінчив ти походу...

МАТИ

Вже засохла ворожая кров,
там, де вітер над рейками віє,
відкіля я до міста прийшов
оспівати Комун індустрію.

Де ваґонів багряна змія,
край села, із низенької хати
вийде мати смуглява моя,
буде сина свого виглядати...

Буде ждать, вся покора й печаль...
Над чавункою хмарами — зграї...
Пролітають ваґони у даль,
та мене в тих ваґонах немає.

Наплива на зініці туман...
Мамо, мамо... не плач, не треба...
Твій Володька, Комуни боян,
не забув Донеччини неба.

Зацвітуть Україна і Русь
після днів світової побіди,
і тоді я додому вернусь
у крейдянім кар'єрі робити.

Буде так, як хотіла ти.
Тільки зараз не клич... не можу...
Кида час червоні цвіти
в мою душу, на промінь похожу...

Як далеко до яблунь, озер...
До дівчат, що вміють любити!
Друга мати у мене тепер —
революція... всього... світу!

ЗА ВІКНОМ БЛАКИТНИМ

Любому молоднякові

За вікном блакитним цокоти копит,
Шум дерев широкий і гудків привіт...
За вікном блакитним вигуки повій...
Одцвіла романтика громадянських війн.

Я вже не співаю про сніги, бої,
Одцвітають очі золоті мої.
Я вже не захоплений той стрункий юнак
І не так одягнений, і сміюсь не так.

Я од верб і руднів. Зоре мій, гори!..
Їх мені нагадують птиці та вітри.
Їх мені нагадують і зоря, і дим
За вікном блакитним, за вікном моїм.

Дні летять... Минулеє десь у тьмі сія...
Ах, моя наївність, молодість моя!
Одбивають кроки неповторну путь...
Як тебе вернути, як тебе забуть?

Вийду за околицю, васильків нарву,
Привітаю молодість, не таку — нову.

Иде вона до міста в полі голубім
І мені всміхається під гармоні грім.

Голубіє росяно, туманіє мла...
— Здрастуйте, товариші! Як діла, діла?
— Наше діло яснеє, як оця блакить.
Ми прийшли до міста, щоб тебе змінить.

Чуєш, як у небі лебеді ячать?..
Ми прийшли до міста про нове співать.—
Їх вуста, як рожі, і слова ясні.
Я у тінь одходжу й радісно мені.

Я іду за грані. Вже давно пора.
Радість умирання — золота пора.
Тільки десь далеко в полі голубім
Завмирають кроки і гармоні грім...

Я іду й співаю, а в моїй груді
Солодко ридають білі лебеді...
Хай благословляє мій безжурний спів
Тих, що в тридцять років, так, як я, згорів.

Десь вікно блакитне, а за ним, за ним
Розпливлось обличчя, наче дальній дим...
Кличуть, плачуть губи, звуть мене: „Вернись..."
Та того не буде, що було колись.

Ти прощай, далека, ти прости, вікно!..
Одлюбив давно я, одспівав давно.
Я іду за грані, вже мені пора.
Радість умирання — золота пора.

1928

У МАРИВІ

Я піду у мариві споминів і мрій,
там, де простягнулися довгі тіні вій,
де мені в минулому синій зір сія...
Золота головка!.. Іскорка моя!..

Там, де труби жерлами простяглись до зор
і хрестами журними молиться собор,
де Бахмутка-річка під мостом шумить,
На знайомій вулиці тихий дім стоїть.

Підійду до ґанку, повний давніх дум,
і замовкне явора переливний шум...
Де на ліжку білому мила спить давно,
підійду і місяцем гляну у вікно...

Скільки днів і років марив я про це,
що біліє смутно дороге лице...
Спить моя кохана, їй мене не чуть...
лиш сорочку вишиту підіймає грудь,
і з-під одіяла, ніжна і тонка,
блідою лілеєю звісилась рука,

та на щоки матові, наче погляд мій,
крилами печальними впали тіні вій...

Ось поворухнулася, підвелась, дивись...
і до мене руки тягне, як колись...

Розтулила губи, зве мене вона...
Ні, це тільки вітер плаче край вікна...
Спить моя кохана. Їй мене не чуть.
Повертає місяць на ранкову путь.

Заховав я глибше і печаль і гнів,
і за мною явір знову зашумів...
Так шумить у жилах вічний болю яд...
По знайомій вулиці я іду назад.

Там, за містом синім криці крик і рев,
перед мене тіні золотих дерев...
Поміж ними місяць сумно так сія...
Золота голівка. Іскорка моя.

САД ШУМИТЬ...

Знову ти!?. О люба, чи не сон це?..
Як колись, до тебе я прийшов.
Золотими літерами сонце
на панелі пише про любов...

Ми йдемо, і шумною юрбою
заливає серце, наче спів...
Над тобою, ніжною, тобою
наче крила білих лебедів...

Ні, це сон, це сон... Тебе немає.
Тільки біль самотній і терпкий...
Синій вечір тоскно догорає,
заливає кров'ю вітряки...

За тинами цокають копита,
завмирають глухо на мосту.
Сад шумить... Вікно моє розкрите...
Пахнуть медом яблуні в цвіту.

Десь далеко відблиски червоні,
мов огні на тихому льоду.
Взяв лице в холодні я долоні
і дивлюсь, і слухаю, і жду...

Мов крилом майнуло наді мною,
і здалось, примарилось мені,
наче ти печальною ходою
десь пройшла у білому вбранні.

Сіє зорі неба синє сито,
тихо ллється споминів вода...
Сад шумить... Вікно моє розкрите...
і в кімнату місяць загляда.

1928

ГРОЗА

Я читав поезії свої
і не втерпів, розридався бурно...
Ти дивилась тоскно і лазурно
на заломлені руки мої.

Зникла ти. І плакав я так повно,
що не міг до радости дійти...
Й крізь ридання чув я невимовно,
як ридала за стіною ти.

ЛІГ НА ВЕРБИ ОГОНЬ ЯНТАРЯ...

Синій вітер, посадка, село.
Я чекаю чогось, я притих...
Наче серце моє розцвіло
і промінням під ноги лягло
у хитанні дерев золотих.
Я чекаю чогось, я притих...

Розливається синяви муть,
ліг на верби огонь янтаря.
Десь дівчата з роботи ідуть,
в небі пісня стоїть, як зоря...
Розливається синяви муть.
Десь дівчата з роботи ідуть.

І так тихо, так сонно кругом.
Тільки пісня за серце бере...
Знов лице дороге за вікном
у прощальному шумі берез...
Там сплелися і шлик, і шолом...
І так сонно, так тихо кругом.

Я по стежці знайомій іду...
О, чекання і споминів яд...
У вечірнім липневім саду

Я по стежці знайомій іду.
Сад шумить, ой шумить мені сад...
Не вернутись ніколи назад.

Дні ідуть, пролітають літа,
станутъ сивими брови мої...
Одлетять у далекі краї,
наче казка моя золота,
недоспівані співи мої...
Одшумлять, як у осінь гаї.

Пригадаю посадку, село,
тумани і між вербами сміх...
Перші промені співів моїх
в час, як серце моє розцвіло...
У хитанні дерев золотих
перші промені співів моїх.

Тишина у кімнаті моїй.
Я дивлюсь з-під опущених вій,
як цвіте за вікном далина.
У кімнаті моїй тишина...
І душа, як ставок золотий,
тільки споминів хвилі по ній...

1928

ЯБЛУНІ

Не шуми про минуле, тополе,
за вікном у ранковій імлі.
Скоро прийде весна, і у поле
знов покличуть мене журавлі.

З ніжним серцем, самотнім і чулим,
до села я приїду, прийду.
Будуть солодко віять минулим
білі яблуні в нашім саду.

Буду згадувать серця пожари,
як на гору до неї я йшов...
І під місяцем знову гітара
заридає мені про любов.

У саду і жоржини, і рожі,
і бажань несподіваний рій...
Був колись я стрункий і хороший,
а тепер не такий, не такий.

Вже не вернуться юности грози...
Тільки мури та вежі кругом...
На вокзалі кричать паровози,
і трамваї дзвенять за вікном.

Все я кличу, дивлюсь і шукаю...
Та не прийде минуле зі мли.
Білі яблуні, яблуні маю,
як я хочу, щоб ви розцвіли!..

1928

ЛИСТ

Весна і літо
пролетіли давно.
Осінь тендітна —
в моє вікно.

Рядки невблаганні літер,
почерк нервовий, швидкий..
Синіми пальцями вітер
стукає у шибки.

Дивлюся крізь мокрі вії,
не вернути те, що колись.
На столі так смутно біліє
її останній лист.

1927

ВЕЧІР

Місто не вгаває...
Не чекай, не мар,
бо не буде краю
пурпурових хмар,

бо не буде краю
дням твоїм рудим...
Вечір догорає
за вікном твоїм.

Вечір синьоокий
за вікном гука...
Монотонні кроки
і тоска, тоска...

1927

* * *

Далеке місто повітове,
і карусель, і степ, і сни.
Чи ти згадаєш чорні брови
і зір його ясний - ясний...

в далекім місті повітовім...
Ти пам'ятаєш, над багнетом,
схиливши чоло, він стояв...
його шинель, криві щиблети,
а в небі шум і крики ґав...
Ти пам'ятаєш, над багнетом...

Шумить тополя біля ґанку.
Ніхто ще згадки не зборов.
Далекі трави, хмари, ранки,
Його записки, в них любов...
Ти пам'ятаєш, біля ґанку?

О, як дивився він востаннє,
які слова тобі казав!
Наївний час... сухе прощання,
його корзинка і вокзал.
О, як дивився він востаннє...
Його слова, його пісні,

де тьма, розстріли й ешелони...
і образ твій над ним у сні,
як на щоці сльоза солона,
в розлуки час... сльоза по ній.

І тоне згадка, ніби дзвін...
Зустрілись ви, о час печальний.
Нащо побачив в тебе він
на пальці перстень обручальний!?
І тоне згадка, ніби дзвін...
Хіба коли забуду я,

як плакав він, мій чорнобривий,
як він на станції стояв
в далекім місті повітовім...
Хіба коли забуду я...

Ніхто ще згадки не зборов.
Вона, як смерть, нема їй краю...
Моя душа — на крик, на кров,
у тузі Дантовій конає...
А роки йдуть... і все минає...
Та не мина моя любов.

* * *

Кожний раз, коли прийду, одчине
і сідає біля неї знов.
Я дивлюсь холодними очима
на його й Наталочки любов.

Це ж вона з губами молодими,
од бажання губи, мов вино.
Я дивлюсь холодними очима,
як синіє місяць за вікном.

І душа моя уже вночі вся,
я Наталі й слова не сказав.
А колись в Артьомівці я вчився
і записки ніжні їй писав.

За вікном міські залізні гами,
ліхтарі ридають за вікном.
Все пройшло, пролинуло над нами
І ніколи вже не прийде знов.

Гей, на розі мрію розіп'ято
і. хто хоче, всі на ню плюють!..
Хтось такий незнаний і проклятий
закривавив душу всю мою.

Я піду, і сам куди не знаю.
Ніби парк — усе моє життя,
а в тім парку липа розцвітає
і кущі любов'ю шелестять.

Хай блистять далекі залізниці,
і жита під зорями шумлять,—
сон життя мені не пересниться
про моє закохане життя.

Я й тепер смуглявий, мрійний, мрійний...
Тільки думи в мене вже не ті.
Я люблю давно і безнадійно
сині очі й коси золоті.

В небі дзвін і лащиться, і тане,
і не може одлунать ніяк...
Дзвоне мій, о друже мій коханий,
Ти ж такий самотній, як і я.

1925

* * *

Чого це так сумно мені?
Чи, може, не стало сил,
і тоне мета в далині,
і вколо багато могил...
Чого це так сумно мені?

Я вірю, я знаю, о ні!
Ми путь пробиваєм ясну,
і кроки збудили луну.
Не впали знамена, не згасли огні.
Чого ж це так сумно мені?

Що юність умерла моя,
і друзів немає моїх,
що впали в далеких боях...
Навколо весілля буя,
оркестри і кроки, і сміх...
А друзів немає моїх.

Не згадує їх ніхто,
життя все летить уперед.
Воно, як крикливе авто,
І пера змінили багнет.

Намистом пливуть огні,
і місто нервове шумить
пожежно в вечірню блакить
та труби димлять в вишині...
Чого ж це так сумно мені?

1927

ОСІНЬ

Мурами хмари осінні,
вітру печальний рев.
Тіні...
падають
тіні...
золото лине з дерев.
Чую за парком
гули,
бачу за парком
дим...

Згадує листя минуле
шумом пожовклим своїм.

В небі крикливі зграї,
крик той наводить тоску.
Вечір нечутно спадає
з листям на землю вогку.

Може, приснились сотні
й повна пожеж земля...
Тільки біліють самотні
лави крізь голе гілля.

Може, приснилось поле
і на снігу бої...

Вже не вернути ніколи
дні романтичні мої.

З міста крізь віти, мов думи,
тихі огні простяглись...
У европейськім костюмі
я не такий, як колись.

Що ж, не такий — і не треба.
Солодко іншим буть.
Синє вечірнє небо,
синя вечірня путь.

Пам'яті меркне криниця,
в муті не видно дна.
Іноді тільки присниться
куртка моя шкіряна.

Перетинає тіні
промінь подібний мечу.
Споминів листя осіннє
я під ногами топчу.

Більше уже не чую
громів повстань і антант.
Куртку мою шкіряную
носить якийсь спекулянт.

Скоїлось це зимою
в чорні голодні дні.
Ну і носи, чорт з тобою!
Зовсім не жалко мені.

Будуть огні, я знаю,
буйно шумить голова.
Не марно в столі чекає
браунінґ № 2.

Будуть дні майоріти так хутко
у червоному мариві дум...
І тоді я на кожану куртку
европейський зміняю костюм.

Тихо, навколо тихо.
Світиться дальнє вікно.
Вже навели ми лихо
на мушку давно!

Знов загудуть бетони,
до неба здійметься гнів...
А зараз мені так сонно
і так скучно мені.

Хочете ви, щоб і нині
рвав я до болю крик?!
Може ж бути людині
скучно хоч раз на рік!?

Скаламутив я до краю
споминів воду ясну.
Інші нехай співають
про громадянську війну.

Світе мій синій, широкий
на фоні прийдешніх заграв.
В ці бунтівничі роки
я вже своє одспівав.

Листя, немов заграва,
так і тремтить, і сія.
Осінь моя кучерява,
осінь моя!

1927

Л І Я

А. Шмигельському

Заспів

Очі, мов ночі, прозорі,
сині, далекі, ясні.
Лину я, лину, о зорі,
ввесь у тривожнім огні,
в очі, мов ночі, прозорі,
милі до болю мені.

Даль в золотому інеї,
небо — молитва весні.
Стань, о незнана моєю,
хоч на хвилину ві сні!
Тягнуться руки до неї,
хочеться плакать мені.

I

Не зорі на листі клену
райдужні краї, —
од очей твоїх до мене
хвилі огняні.

Я сиджу. В кімнаті жарко.
Може, з ваших брів . . .
Запалив собі цигарку
та й не закурив.

В злоті серце тане й тоне,
лине, лине дим . . .
Може, мрійного Антона
ти назвеш своїм!?.

На волоссі в нього мліє
золота слюда.
Він мовчить і все на Лію
скоса погляда.

Гляну, гляну я на очі,
повні мрій і дум.
Зайвим бути я не хочу,
встану і піду.

Лія дивиться на мене,
О, який одчай!
За вікном і ніч, і клени . . .
Я встаю. — Прощай.

За вікном копита — бруком . . .
О моя тоска!
А вона взяла за руку,
тисне й не пуска.

Лину й тану я опалом
у яснім меду . . .
— Ви кашкета заховали,
Як же я піду?

Стало радісно і жарко,
ніби стала мить.
Запалив я знов цигарку
І почав курить.

За вікном в огні колони
й силуети труб.
Очі в'януть у Антона
і куточки губ.

На волоссі в нього мліє
золота слюда,
він мовчить і все на Лію
скоса погляда.

Я не можу, не піду я.
Може, це не сон?
В губи Лію я цілую
і в плече — Антон...

Гей, ви дні мої прокляті!
Може, я і мрець...
Троє слухають в кімнаті
стук своїх сердець.

II

І ходжу я стрункий і тривожний,
все шукаю її в тумані,
що з дитинства шахтьорськую рожу
приколола до серця мені.

Де шумлять од землі метеори
й тільки вітер за ними жене,
в неосяжні, безумні простори
хай земля і мене зашпурне.

Й полечу я, стрункий і тривожний,
може, там одшукаю її,
що з дитинства шахтьорськую рожу
приколола до серця мені.

А панелями натовпи — гаєм...
(О мелодіє кроків дзвінка!).
І старці для усіх одчиняють
нафарбовані двері „Ларка“.

Чому ж серце тремтить і холоне.
ніби той умираючий день!?.
Між юрбою об руку з Антоном
моя Лія, мов сонна, іде...

Вся цвіте, притулилась до нього
і нічого не баче кругом...
Хочу бути я магом і йогом,
як тоді, понад Гангом рікой...

Я б прострелив їй серце очима,
обернув їй на золото кров!..
І печальною тінню за ними
я до парку міського пішов.

Як я йшов, не згадаю, не знаю
і чи ноги у мене були!?.
Мимо нас пролітали трамваї
і по рейках прощально гули...

Годі оманою нити,
серце моє молоде!
Тихо крізь листя і віти
місяць за ними іде...

Тихо за ними іду я . . .
Серце то б'є, то замре . . .
Шию він Лії цілує,
жадно за стегна бере.

По жилах музика тече . . .
І чую я, що — в силі . . .
Я став за сосну й од очей
послав на Лію хвилі . . .

Моя любов, моя мета,
Приніс тобі я рожу.
Вона встає з його пальта
і каже: „Я не можу . . ."

В очах її тривога й жах,
їй щоки полотніють.
А хвилі линуть і біжать
спіралями до Лії.

Вже їх серця не б'ються в тон.
У місячнім інеї
встає розгублений Антон
і дивиться на неї.

Я вийшов з парку і пішов,
а хвилі: Лія, Лія! . .
Її до мене тягне кров
і кличе й пломеніє . . .

. . . .

Прийшов додому. Сів. Чекаю.
І насолоду п'ю до дна.

Все образ Лії уявляю,
мене послухає вона.

А місто блимає і дзенька,
там, за вікном, гуде до нив . . .
Мене покликав хтось тихенько,
я встав і двері одчинив.

Вона, вона . . . Ввійшла і стала,
до мене руки простягла
і на плече покірно й в'яло
мені поникнула вона.

Я ніжно взяв її на руки,
несу її . . . все тоне . . . мла . . .
й гарячий шепіт біля вуха:
„Мене ти кликав? Я прийшла".

Забрала серце в жменьку,
і от мене нема . . .
я пальчики тоненькі
без ліку цілував.

Лежу і ввесь німію . . .
О мій солодкий жах!
Щасливі сльози Лії
у мене на щоках . . .

. . . .

Це сон, товаришу, це сон.
Це я блукав у мрії.
Уже заснув давно Антон,
Він був сьогодні в Лії.

Дивлюсь у ночі темне дно,
на срібне дальнє рало.
Вона ходила з ним в кіно,
вона мене згадала.

Вона його, ачи моя,
чи знов туди піду я?
Антона тоскно кличу я,
а він заснув, не чує.

1925

* * *

Шуми міста, міста шуми...
ліхтарі і зорі...
Повний ласки, повний суму,
хочу д' горі, д' горі...

До розгуби, до знемоги
думаю, блукаю...
Ой, ви огненні дороги
без кінця, без краю!..

Труби, вежі, арки, брами,
тротуари, бруки...
Щогли радіо на нами,
мов розп'ятих руки...

Йдуть і йдуть байдужі люди...
Краю, мій ти краю!..
Сині очі я забуду,
карі пригадаю.

Йду з усмішкою сумною,
та не крикну: — Доки!..
Там, де верби над водою,
одшуміли кроки...

Чи сьогодні, чи учора,
хмари... коні... зграї...
Чом мені не так бадьоро,
я і сам не знаю.

Тоне зір у небозводі,
він такий широкий...
Пролітають і проходять
дні мої і роки...

1927

ЛЮБОВ

Я вас люблю. Чому? Не знаю.
Та тільки кров моя пече
і в жилах муку розливаю,
мов синє золото очей...

Я вас люблю, моя омано!
О шуми вашого манто!
Я вас люблю так ніжно й п'яно,
так, як не любить вас ніхто.

Не знаю й сам, чого я хочу.
Шумлять весною дерева...
Як пригадаю ваші очі,
стає важкою голова.

Померлі квіти по дорозі
хтось розгубив уже давно.
Я зустрічаю вас на розі,
коли ви йдете до кіно.

А з вами він, непман поганий,
у нього зуби золоті.
І віє солодко і п'яно
за вами „Льоріґан Коті"...

А небо чорне і порожне...
Там тільки вітру шум і гнів!..
Невже, невже забуть не можна,
що вийшов я з робітників?

Мені падучою зарею
так жалко жить серед образ!
В кіно трюмо і лотерея
для тих, що йшли на смерть за нас,

а з ними й я... Прощайте, квіти!
Я вже не той, я вам чужий.
Мені лиш плакать і жаліти
Та кликать Ін або Марій...

О, почекай, моя омано!
Дай слухать шум твого манто...
Я вас люблю так ніжно й п'яно,
так, як не любить вас ніхто.

Рида рояль і голосами
кричить: — Цілуй її, цілуй!..
Беру квиток і йду за вами
у ложі бархатну імлу.

Це тільки сон. Це я в нестямі
і плечі й губи зором п'ю.
Це ти французькими духами
змутила голову мою!

А на екрані хмари бурить
аероплян, і мчить земля...
О скільки, скільки біля муру
таких, як ти, я розстріляв!

Але чому ж, коли на очі,
на сині очі гляну я,
так божевільно кров клекоче
і серця не спинить ніяк...

1925

ТИ ПРИЙШЛА

Ти прийшла і повіяло маєм,
І кімната моя зацвіла...
Та уже я тебе не спитаю,
де ходила і з ким ти була.
Знов хитнулися стегна прокляті,
як тоді, перший раз, у гаю...
Я не можу тебе цілувати,
бо не вірю в любов я твою.
За вікном умирають сирени...
Стій покірно, дивись і мовчи.
Тільки марно, кохана, до мене
ти приходиш на ліжко вночі.
І зідхання здійма твої груди...
Тишина... чи ридання, чи сміх!?
Ми на вулиці більше не будем
цілуватись з тобою при всіх.
Пролітають віки і години,
скорбний дзвін доліта з далини.
Хай у нас од кохання два сини,
та не зв'яжуть мене і вони.
Я від тебе не хочу нічого,
ти пройдеш і погаснеш, як дим.
Чи згадаєш поета дурного
ти на півночі дальній з другим?

Я піду до товаришки Жені,
з нею муку розвію мою.
Завтра потяг. Квиток у кишені.
Дай же руку востаннє твою.
Мої думи розгублені, голі,
в болю мариві хвилями — чадь...
Не забудь же Олегові й Колі
ти про їхнього батька згадать.
Там, на півночі ніжній і синій,
ти на тлі золотому берез
розкажи їм, що є на Вкраїні
їхній батько, багатий, як крез.
Він багатий на біль і сумніви,
на ридання, любов і пісні...
Що була ти зі мною щаслива, —
і у сні позіхнеться мені...
Що мене не забудеш любити,
але я для других, для ідей.
Ти мене не могла обдурити,
обдури хоч моїх ти дітей...

1926

П'ЯНЬ

Весна моя, любов моя,
тебе у місті я не чую.
Солодка пісня солов'я
мене вже більше не хвилює.

Весна моя, печаль - журба,
я ніби келіх повний болю.
Іду й мовчу. Спішить юрба,
і я за нею — мимоволі.

Далеко в тьмі гаї мети,
залиті радістю дороги...
Іду, хоч нікуди іти,
спішу, хоч і нема до кого.

І сумно й солодко мені.
Іду в юрбі нервовим кроком.
О, непу мари навісні,
мої непманки синьоокі!

Куди тікать од жуті й дум?
Рида і кличе піяніно...
В „Нову Баварію" зайду,
нап'юсь і стану, мов дитина.

Ти перейшла мою межу,
ти з другим ніжна і щаслива.
А я за кружкою сиджу,
і сльози капають у пиво.

Мене не любиш ти за те,
що все в житті я ставлю руба.
Твоє волосся золоте
давно чужі ласкають губи.

Життя мене і рве й жене!..
Та жах у тому полягає,
що жодна жінка так мене,
як ти, безумно не кохає!

Хитливо йду. О милий неп,
я проти тебе не повстану.
З душі сплива намул і леп,
тепер веселий я і п'яний.

До всіх любов... нема їй дна...
Люблю сьогодні я за вчора.
Ти з ним пройшла, немов весна,
на мене глянула з докором.

Далеко десь гукнув гудок,
пливе над містом диму вовна.
І про партійний свій квиток
згадав я з болем невимовним.

О, де наган? О, де рука?
Невже всю душу вже пропив я!?.
І заливається й гука
мене товариш чорнобривий.

Іду і не дійду ніяк,
аж очі з сорому — на лоба.
Хіба забути можу я,
що вийшов сам із чорноробів?

Давно б себе застрелив я,
давно б мої зав'яли зорі.
Та тільки те мене спиня,
що не один я п'ю із горя.

Є слово ніжнеє на „лю“,
та і його я вже не знаю.
Іду, хитаюсь, наче сплю,
собак у скверах матюкаю.

Минули дні, пройшли бої,
і погасає образ милий...
О будні зоряні мої,
нащо ви душу отруїли?

1926

В РЕСТОРАНІ

О. Ковіньці

Кожний раз я її в ресторані
зустрічаю на горе, на жах...
В неї очі підведені, п'яні
і кармін на знайомих губах.

Я і знаю її, і не знаю...
Тільки кличе і тягне мене,
де з-під шовку вбрання виглядають,
дорогі кружева „комбіне“...

З нею непман нахабний і грубий,
що життя потопив у вині.
А вона крізь покусані губи
щось похабне сказала мені.

Усміхнулась і глянула жутко,
наче я наступив на змію...
Як похожа оця проститутка
на колишню дружину мою!..

Підвелась і хитається... п'яна...
Йде до мене: „Забудь і прости...“
А в лице аромат „Льоріґана“
і печальної пудри „Коті“...

Знову маєм і ласкою віє...
Ти для мене і сонце, і спів...
Хочу крикнуть: „Проклята повіє!..“
а кажу: „Я забув і простив...“

Хочу крикнуть услід їй так дико:
„Я не можу без тебе... вернись!..“
Та слова заглушає музика,
і не буде уже, як колись.

Знаю я, ти давно на уклоні...
Ще тоді, як зі мною була,
ти другим віддавала долоні
і розпусту таємно пила...

Був самотній... За вікнами клени...
До нагану стреміла рука...
Ти приходила пізно до мене,
вся червона, противна, слизька...

Дні пливли, похоронні, як дзвони,
ночі йшли, як ножі, як огні...
Раз знайшов я твої панталони,
передерті, засохлі й брудні...

Грай, музико, ридай, моя рано!..
Грай, музико, ти швидше, молю.
Я забуду зрадливу кохану
і з досади гітару куплю.

Плачте, очі, козацькі ви карі!..
В неї бедра і ноги „на ять“.
Хай їй чорт! Краще грать на гітарі
і синочка свого споминать.

Ти жорстока, тупа і нечула,
все в тобі насолода і зло.
Хоч би сина мені повернула,
може б, краще без тебе було.

Де ви, ніжки, смугляві, маленькі,
і до мене восторженний крик!..
Він не зна, що повією ненька
і що татко його більшовик.

Синку мій, кароокий синочку,
в парку більше не бігати нам.
Над любов'ю поставив я точку,
чи ж поставлю її над життям!?.

О почуй мої голос і кроки
і згадай паперову зорю!..
Я горів на фронтах огнеоких,
а тепер на коханні горю.

Хтось сміється в пенсне: „На коханні!?.“
Ах, кохання, така ширина!..
В ньому жінка і син, і повстання,
і Вкраїна, моя сторона!..

В ньому все!.. Революціє зоре!..
Я ж людина, не криці шматок.
Маю право на власне я горе
і на слово інтимне „синок“?..

Чи не маю?.. Як ні, то з такими,
як оцей, що сміється в пенсні,
що живеться думками чужими,
не єдина дорога мені!

О печале моя неозора
і електрики зоряне гей,
Революції зрушим ми гори
для кохання, жінок і дітей.

Ти пробач за образу, мій любий!
Знаю я, ти не криці шматок.
Ти ж цілуєш закохані губи
і у тебе є жінка й синок!?.

Хай сміються чужі і нечулі,
треба так, наша доля така.
Ми ж зросли в Революції гулі,
в тебе й мене в мозолях рука,

в нас єдині і серце, і кроки,
і з колиски дорога одна!
Прийде критик якийсь пенснокий,
мою душу розкрає до дна...

Він надіне на ніс мікроскопи,
телескопи на серце своє,
та нічого не знайде до гроба...
він же критик!?. мовчать не теє!?.

Ну й почне фарисейство розводить
і моралі нудненькі читать...
А навколо сміються заводи
і лунає молитва „на мать".

1927

* * *

Ну чому ті хвилини кохання
я не можу забути ніяк!?
Десь далеко у білім убранні
моя люба, тепер не моя.

Так. Кінець. Вже назад не вертати.
Я у синій кімнаті сиджу.
Мені губи фарбують дівчата,
обертають мене на раджу.

Скоро-скоро піду я за грані
із простреленим мертвим чолом,
а тепер по ночах в ресторані
Заливаю я душу вином.

Ліза, Оля і Вера, і Ніна,
поцілунки і сльози в гаю...
Так заграй же мені, піяніно,
про загублену юність мою!

О згадки! У яснім хороводі
хто в житті вас не любить, кляне!..
Я ж забув, як колись на заводі
всі Володькою звали мене.

А тепер я лечу у безодню...
Десь далеко любов і бої...
Не цілуй, неживі і холодні
нафарбовані губи мої.

Ліза, Оля і Вера, і Ніна,
і пісні, і ридання в гаю,
годі, годі, не грай, піяніно,
про загублену юність мою!

1925

СМЕРТЬ

Наді мною ні вітру, ні гаю,
тільки літери чорні: „Кінець"...
Уночі, коли спати лягаю,
все здається, що я уже мрець.

І у мене вже ями — не очі,
серце стало в тяжкій тишині...
І так довго я спати не хочу,
і так жутко, так страшно мені!

Кожний день нас потроху з'їдає,
в тьму уходять нові й нові.
Скоро прийде кінець, я знаю,
й непокірній моїй голові.

Буде небо за містом зелене
й дерева в тумані золотім,
і у траурних звуках Шопена
чорний прапор над гробом моїм...

Прийде дівчина блідна востанне,
що мене розлюбила давно...
Наді мною промови й ридання,
а мені все одно, все одно.

Наді мною нахилиться мила,
поцілує востаннє, зідхне.
Тихо гроб мій опустять в могилу
і засиплять землею мене.

І разійдуться потім понуро,
в колотнечі потонуть міській.
Тільки буде самотня фігура
на могилі ридати моїй.

Прийде вечір зажурений, синій...
Лиш єдине питання в груді:
чи багато дівчат на Вкраїні
буде плакать за мною тоді?..

10 II. 1927

В КЛУБІ

В'януть очі і руки, і губи,
в голові мов шампанського шум...
На салфетках блакитного клубу
я про муку свою напишу.

Там, де хвилі од вітру рябі,
нахилились осики і верби...
Як хотів я там бути тепер би,
щоб, Дінець, поклонитись тобі.

Там я хвилі холодні і чисті
полоскав, маленький, рукою...
А тепер у великому місті
замість верб провода наді мною.

Там і люди уже не такі.
Так багато пройшло, так багато...
Тільки місяць, такий же щербатий,
задивився на хвилі швидкі.

А на них у промінні човни,
у саду резеда і левкої...
Спить усе під крилом тишини.
Тільки пісня рида за рікою...

У минулім і радість, і жах...
Не піду ні до Лії, ні Налі.

Знов приснилися тіні на шалі
й милі губи в солодких сльозах...

Марно казка і зве, і віта,
і прощально в минулім зоріє,—
вже походка у мене не та,
не туди мої очі і мрії.

Знову лине туманами тьма,
і так жалко, що вицвів мій ранок,
що шахтьорського чуба нема
й карооких дівчат загорянок...

З кожним днем інші очі ясні
лиш для мене і квітнуть, і линуть...
Я ж хотів, щоб любили в мені
не поета, а просто людину.

Я по скверу розгублено йду,
оглядаюсь на ноги жіночі...
Віє вітер в окацій меду,
і зоріють закохані очі...

Срібним морем роялеві згуки
розлива, ніби вечір лункий...
Я не знаю, чому мої руки
так безумно цілують жінки.

Все цілують і губи, і щоки,
гладять плечі і брови сумні...
„Мій поет, золотий, карокий..."
не одна вже казала мені.

А мені так болить, так криваво...
Як хотів би я жить не таким.
Бо жінки карі очі крізь славу
бачать зором сп'янілим своїм.

А коли я не був поетом,
і дівчата любили мене
не за лаком покриті штиблети,
не за слави проміння ясне...

Їв в садах я з шахтьорками сливи,
цілував їхні губи міцні...
Мабуть, більше таким щасливим
вже ніколи не бути мені.

А тепер я повірить не можу,
навіть тій, що кохає мене.
І щоночі і рву, і тривожу
рвійну душу сумнівів огнем.

Ось проходять смутні, карокі,
синьоокі, веселі ідуть...
І печальні, і ніжні їх кроки
розривають і горло, і грудь...

Не одна вже ридала за мною...
Скільки слів я восторженних чув!
Не одній на прощання рукою
я байдуже і тоскно махнув.

Наша слава для нас, наче грижа,
не для нас те закохане „лю"...
От чому я жінок ненавиджу
і ні одну із них не люблю.

Я кусаю покривлені губи,
але дум не спинити ніяк...
На салфетках блакитного клубу
розливається мука моя.

1928

Уже не сню я про бої,
про погляди імлисті.
Життя зриває дні мої,
неначе вітер листя.

Ходжу і марю. Зблід і вщух.
О, дум осінні зграї!
Люблю юрби я шум і рух,
у нім я потопаю.

Все усміхаюсь я огням,
вони, як зорі — мрії . . .
Здається, я чужим життям
живу і пломенію.

Я у небеснім молоці,
я в вітрі молодому,
я — скрізь, я в дівчині оцій,
я в візникові цьому.

Уже в осіньому цвіту
в садах трави килими,
і люди з портфелями йдуть
все мимо, мимо, мимо . . .

Іде, пливе юрби змія
без ліку і без краю . . .
Між них і дівчина моя,
якої я не знаю.

О сонце . . . Я в твоїм меду
над мукою, над брудом.
Нехай і сум, — а я іду
і усміхаюсь людям.

* * *

Кукурудза шумить пожовтіла,
знов у вирій летять журавлі.
І синіє самотня могила
у осінній імлі.

Ой, ключі журавині над нами,
шуми смерти кругом...
І покірно махає крилами
одинокий вітряк за селом.

Крізь печаль силуетів і ліній,
де вирують гіганти-міста,
по вечірній і тихій долині,
залізниця біжить золота.

Синь і синь над полями без краю,
в'яне серце під осени спів.
А вночі повз села пролітають
жовті вікна швидких поїздів.

Я до них простягаю долоні...
Цокотить залізниці змія...
Може, там у якомусь ваґоні
пролітає і доля моя.

Плаче вітер за шибками тонко...
Проміняв я столицю давно
на проклятий огонь самогонки
й хворостянки вузеньке вікно.

Йти куди, я забув і не знаю.
Вже до міста нема вороття,
там контрасти мене роздирають,
глушить тут однобоке життя.

Я дивлюсь у свічадо і кличу
неповторної юности дні.
Помарніло смугляве обличчя,
карі очі зів'яли мої.

Десь гудуть телеграфові струни,
в тому гуді ридання і сміх...
Був колись я бадьорим і юним,
та тепер постарів і знеміг.

Там, у місті, проходять колони,
підіймається пісня в блакить,
і так радісно прапор червоний
над будинком ВУЦВИКУ горить...

Всі готові за волю до броні.
І здається у світлім чаду,
в переможному громі колоннім
я з восторженним зором іду.

Ні, не можу, не можу, не можу,
швидше в місто від суму села.
Полюбив я червоную рожу,
що у грудях моїх розцвіла.

За собою дверима що сили
я ударив, о зорі рясні!
Перед мене у тьмі замигтіли,
засіяли станційні огні.

Умирає зажурене літо.
Так прозоро... покора і тиш...
Десь кричить паротяг, і на крик той
я іду все скоріш і скоріш.

НАД ДІНЦЕМ

Я стою над Дінцем
у тумані яснім,
і в сльозах все лице
за минулим моїм.

Небо рідне й чуже
над покорою хат.
Та не можу уже
я вернутись назад.

Все таке, як колись,
і рибалки в човнах
і осичини лист.
у ранкових сльозах.

Гей ти, доле моя,
хоч тепер обізвись
І здається, що я
той осичини лист...

І що згадок рої,—
тумани, небеса,
і що сльози мої
це — ранкова роса...

Лине пісня (чия?..)
над горами в блакить.

Чому ж доля моя
тридцять років мовчить?

Що ж. Бої—так бої.
Нам не вперше страждать
Витру сльози мої,
піду долю шукать.

Он, сміється крізь гать
долі личко ясне...
Стій, а то будеш знать,
як не слухать мене!

Стій же, проклята, стій,
синьоока змія!
В мене кінь степовий —
буйна воля моя.

Вже не журно мені,
я не хочу в труну,
бо на цьому коні
долю я дожену.

А щоб доля в ці дні
навмання не ішла,
я ремнями її
прикручу до сідла.

Щоб не нила в бою,
щоб сміявся їй рот,
тую долю мою
я візьму на завод.

А щоб добре їй знать,
хто наш ворог лихий,
будуть хлопці читать
політграмоту їй.

ВЧИТЕЛЬКА

Поема

I

Забута станція і школа,
в снігу тини, в снігу село,
таке завіяне і голе,
неначе мертвого чоло.

Тополі шум і хмари сині,
а там, де церква в самоті,
з вікна холодного Галині
лиш видно галки на хресті,

та промайнуть рипливі сани,
перегукнеться дітвора,
і знов пливе життя мара,
одноманітна і туманна,
і знов, де церква в самоті,
журливі галки на хресті.

А в далині майданів гули
і вежі й димарі до хмар,
там люди йдуть, як на пожар.
Галина місто вже забула.

Сидить над зшитками і мляво
дитячі виправля слова,
мов після тифу кучерява
її поникла голова.

Кімната темна і маленька,
убогі стіни, мов на сміх,
і над столом портрет Шевченка
в вінку із квітів польових.

Вночі бажань безумні зграї,
у вікна тьми незламна гать...
Тут про електрику не знають
та і не скоро будуть знать,

А десь гуде, шумить, юрбує...
Галина й зараз ніби чує
і крок, і дзвін, і сміх, і спів
в янтарнім морі ліхтарів...

Вона ім'я чиєсь шепоче,
і наче видно їй у сні
там у юрбі самотні очі,
в них золоті зіниць огні.

І в тих очах бажань без краю,
і в тих очах туман і муть...
вони усе чогось шукають,
вони усе на когось ждуть...

Далекі дні, веселі друзі,
огонь полемік і образ...
Його на вечорі у „Плузі"
Галина бачила не раз.

Вона усе чогось хотіла,
але сказати не могла
і познайомитись не сміла...
А потім сніг, туман села,

сельбуд і церква, діти, клас,
у вечори тихенька школа...
І от прийшов буденний час,
як темний гай в снігу навколо.
О, де ви, шумні береги?
Лиш сум і злидні навкруги.

І хмарна даль, і хмарні люди ..
А ніч у зорях догорить,
Галину стомлену розбудить
веселий гомін дітвори.

Життя, життя! Чого ти варте?
У тьмі минають день за днем,
мов білі літери на парті,
чиїмсь нашкрябані ножем.

Галина йшла служить добру,
а дні важкі, мов хмарна вовна,
вона і любить дітвору,
та ця любов така неповна!

Над білим маривом бумажки
її голівка золота.
Якби ви знали, як це важко
писать поетові листа!

ЛИСТ

Поете мій, Володю мрійний!
Ні, я не марю, я не сплю.

Писати хочу офіційно,
а починається на „лю“.

У вікна хмар смутні овали,
Вже вечір. Світяться огні.
Згадайте „Плуг“, де ви читали
свої поезії сумні.

Ту залю світлу та високу,
у вікна ніч в огнях руду
й сковородинку чорнооку
завжди у першому ряду.

Дівчину ту Галина звали
(тремтять і серце і рук...)
вона записки вам писала,
а ви не знали, хто така.

Давно - давно... Куди іду я?..
Це ж батьківщина вам, Донбас.
Тепер я тут учителюю
і часто думаю про вас.

Як швидко дні міські промчали!
Село у сум... Та це пусте.
Якби мені ви написали,
моє ви сонце золоте!

В нас є сельбуд (портрети, лави,
маленька сцена...). Дні — як рік.
Бувають іноді вистави
(ламають двері, тісно, крик)...

На все тут час і певні межі,
усіх мов снігом замело.

Нема ні гриму, ні одежі...
Самі ж ви знаєте... село...

Таке сумне і безнадійне!
А може, ні? Скажіть, молю!
Писати хочу офіційно,
а все кінчається на „лю“.

Я безпорадна, мов дитина,
я і люблю й боюся вас.
Село „Занесене“, Галина,
„Забута“ станція, Донбас.

ВІДПОВІДЬ

Неначе тут... Низенькі хати...
Сніги, сніги... печаль і тьма...
Я хочу радости вам дати,
а в мене радости й нема.

Роздерте серце України,
там, у минулому... бої...
Я пам'ятаю вас, Галино,
як і поезії свої.

Як страшно жить у самоті
такій, як ви, сумній дитині!..
Я пам'ятаю ночі сині
і ваші очі золоті.

Згадайте дні, думки, як зорі,
тоді так весело було!
Слова наївні і бадьорі
і ваші мрії про село...

Є хмарні душі, ті завжди
повиті смутком і журбою.
Вони ідуть в житті, як дим,
як тихий човен за водою.

Неначе осінь їхня путь,
журба, журба кругом без краю...
Печально люблять і живуть
і у печалі умирають.

Є душі зоряні, вони
ясні шляхи в житті прослали.
Їх не лякає злиднів жало,
ні царство смутку й тишини.

Ці люблять радісно й живуть,
де б не були, як вільні люди.
Коли ж обірветься їх путь,
ідуть з усмішкою в нікуди.

Ви хмарна дівчина. Про себе
я вже мовчу. І я сумний.
А треба буть таким як небо,
як огнеокий буревій.

Я вам пишу і не востаннє.
І тут і там, і тут і там
світи встають, кипить змагання...
Невже ж про себе думать нам?!

Ламає тюрм одвічні стіни
рука напружена раба.
Так будьмо ж зоряні, Галино,
як наша зоряна доба!

Нехай навколо чорні зграї
багнети точать... Це пусте!
Ще буде радісно, я знаю.
Ваш Володимир Вапліте.

II

Як і завжди, в вікно тополі,
шумить у школі дітвора.
О дні заплакані і голі,
о вечорів сумна пора!

Коли над нами і за нами
чиєсь прокляте помело...
Я так люблю тебе, село,
повите синню і снігами!

А літом пахне лобода,
тремтять зірки на небокраї...
То десь гармонія заграє,
то пісня в полі зарида...

Ти хочеш глянути під вії,
під ними зорі... Ти не сам.
Співають півні, гай чорніє,
і на калині вже роса.

Життя берем мов на бігу ми.
Галина мріє... Тишина.
Лиш десь цвіркун... Вона одна.
Чека на відповідь, і думи

їй не дають ніяк заснуть,
вони, як довга сніжна путь.
Надворі знов якась пороша.
Далеко десь гудуть міста...

І раз приносить листоноша
Галині жданого листа.
В уяві стали очі карі,
вони зоріють і зовуть...

Од них яснів дивно путь,
неначе струни на гітарі
перебирає ніжний хтось...
І листування почалось.

Сніги заплакали... Весною
уже запахли дерева.
Немов музикою ясною
Галині повна голова.

У вікна синь, тополі, хмари
та вітряки у далині.
І стали дні, немов пісні,
як перший шум од крил Ікара...

Галина в щасті, наче в зливі,
її слова ясні, дзвінкі.
Якби усі були щасливі
золотоокі вчительки!

Уже нема у школі тиші,
в сельбуді вистави частіші.
Прийшла нова якась пора,
і краще вчиться дітвора.

Торкну я струни не мінорні,
хай залуна бадьорий спів!
Блистять на сонці парти чорні
й голівки милі школярів.

В роботі час, як сонце, лине.
Весна, приходь! Та швидше, гей!
І заставляє вчить дітей
„його" поезії Галина.

Усе цвіте, куди не гляне,
усе захоплює її.
І усміхаються селяни
в поважні бороди свої.

І у сільраді й скрізь казали
(цвіти, хвилин веселий крок!..):
—Якби побільше місто слало
до нас таких учительок!

Цілує вітер юні щоки,
бруньки розкрили дерева.
Іде по вулицях весна,
як комсомолка синьоока.

А час летить усе скоріше...
Галина більше не сумна
й листів закоханих не пише
до Володимира вона.

Їй ясно стало, що кохання
не для поета, як для всіх.
І затуманили востанне
зіниці сльози. Так. Вона,

як і поет. І їй не треба
інтимних хвиль, коли все небо
в крові повстань, і дні — війна.
На те і вчителька вона.

ОСТАННІЙ ЛИСТ

Здорові будьте, Володимир!
(Сюди до рими: „Воле, дим ер"...)
Тепер я знаю, що робить,
щоб стать, як сонце, як блакить.

Сумніви згинули важкі,
відчула я, що у новому
ті душі зоряні, які
мене так ваблять і чарують.

Бо знаю вже, куди іду я
у днів потоці огняному.
А сум і розпач — це утома.
І винні в цім не наші дні,

а наші нерви! Мій поете,
нехай побила я щиблети,
нехай я боса і в кімнаті
тортурний холод,— злидні кляті

ми переборим, проженем,
з землі ми зробимо Едем.
Хай буде кожний як титан!
Нам треба сили, сили, сили!

Мене селяни полюбили,
і полюбила я селян.
Нехай я вийшла із міщан,
але на них іду війною!

Не одспівали сурми бою,
я не спізнилась... Навпаки

Мені так раді бідаки.
Бо слово зле „інтеліґент",—

тепер на дні нові патент.
Ми йдемо до юного, нового!
І можуть бути в тумані
лиш ті, що в радісному дні

не бачать світлого нічого
й разводять паніку між нас
у цей відповідальний час.
Ми йдем, ми дійдем до мети.

Це так, як двічі два — чотирі.
Хай будуть всі залізні, щирі,
як ваші вірші і листи!
Живуть хай сила і краса!

Нема шляхів людині - звірю!
Я в наші дні залізно вірю
і їм молюсь... А гній і леп
нам допоможе змити неп.

Я чула, ви нещодавно
хотіли вбить себе... Вино,
жінки й нечулі цьому винні
та ті, що в латаній свитині

старцюють в місті... Це біда.
Але все пройде, як вода.
Я чула скрізь, і тут і там,
як люблять вас, як вірять вам

Нехай же розпачу у вас
не буде! Так говорить кла с.

А ви є син його. Володю,
ви ж двадцять літ росли в заводі!

Ах, не писать це вам мені!
Та хай почують „ближні й дальні“,
яка страшна відповідальність
поетом буть у наші дні!

1928 — 1929

НІЧ

Кажуть, приїде Махно.
Довго я думав про це...
Місяць у темне вікно
Синім дивився мерцем.
Довго заснуть я не міг,
снилися знову фронти,
і на безмежжі доріг,—
ти.
Ми на безмежжі доріг,
серця удари, як ток...
Сльози на віях твоїх,
теплий платок.
Скільки пролинуло літ!..
Знову привидівся той,
що для чекістів — бандит,
і для бандитів — герой.
Знов випливає із мли
грізне обличчя рябе,
як у кущі повели
хлопці тебе.
Вітру тоді не було,
тільки здригнула трава,
як у кохане чоло
вгрузла

шаблюка

крива...

Скільки я років і гін
серцем і зором беру...
З прапором чорним загін
ми наздогнали в яру.
Місяць дивився сумний,
плакав за вербами дзвін...
Довго рубались вони
і полягли, як один.
Тьму протинали огні,
тьма захлиналась од ран...
Тільки на чорнім коні
втік отаман.
В полі шляхом золотим,
там, де могили кругом,
довго я гнався за ним
і наздогнав над Дністром.
Капало срібло в лозу,
скеля мовчала стрімка.
Тільки далеко внизу
чорно шуміла ріка...
Скільки в минулому тем,
пісню щоб скласти дзвінку...
Збив я бандитів з конем
в чорну холодну ріку.
Тиша текла з вишини,
і крізь ранковий туман
місяць дивився сумний,
як потопав отаман.
Хвилі мотивами туг
мчали у тьми океан.
Вірний не зрадив мій друг —
чорний наган.
Все пролетіло давно,

наче в безодню дзвінку,
Десь у Парижі Махно
згадує смертну ріку.
Хай же баляда оця
місяцем тихим сія.
Я — не Сосюра, а вся
вільна Вкраїна моя.
Сниться тонкий силует,
шабля, що вгрузла в чоло...
Видумать може поет
те, чого з ним не було.

ГПУ

(Поема)

I

На пелюстки зорі - троянди
розвіяв вітер на снігу,—
у тьму, на розпач і на банди
ідуть загони ГПУ.
Ідуть на вітер і багнети...
Вечірній сніг, як смерть, кругом...
І небо зоряним рядном
накрило чорні силуети.
І плач, і крик, мов цілий світ
гримить розривами невпинно...
Це розгулявся, як бандит,
скажений вітер України
і, наче відьма навісна,
чекістам шлях перетина...

1-й голос. — Товариші!.. Кругом бандити...
Все менше в нас людей і сил,
щоб боронить червоний тил
і йти вперед у тьму і вітер...
Все дужче вужчають фронти,
навколо зрада і туман...

І вже на півночі Каплан
стріляла в Леніна...

2-й голос. — Ех, ти!..
— Од слів твоїх на серці шкряба.
Ти не чекіст, а просто баба.
Не треба нам таких розмов,
коли кругом сніги та кров.
Нехай і холод, і вогонь,
та ми йдемо все вгору, вгору!
Невже боятися кого
синам Червоного Терору?
Пробили ми до сонця люк
у морі чорному шаблюк!—
І що таким печаль, знемога,
коли у них одна мета?
І тільки дзвонять копита
на чорних вітряних дорогах...

II

В ярку огні і тихі кроки,
а круг огнів бандитів стан.
Сидить, задумався глибоко
їх чорновусий отаман.
В очах кривавиться туман...
В яких згадках і де він бродить?..
А угорі — мільйони ран
на чорнім тілі набозводу.
Десь кінь ірже печально й тонко...
В душі отамана зима...
А в хлопців сало й самогонка
і жодних споминів нема.
Нехай горить і стогне край,—
їх про ідею не питай.

Ідея їхня у спідниці
гладкої кралі молодиці.
За ними йдуть розгул і жах,
розбиті вікна і надії...
І кров побитих червоніє
в сумних Ізраїля дворах...
Де награбоване майно
в тачанках смутно туманіє,
бандити сплять уже давно,
лиш вартовий заснуть не сміє.
Уп'явся він у тьму терпку,
сторожко дивиться навколо...
Це що за тіні на снігу
беруть ярок у чорне коло?
Все ближче, ближче... Вартовий
забив тривогу... Буде бій!

Отаман. — На коні, гей!.. Вперед, за мною!
До бою, хлопці! Це — чека!
І от на конях із ярка
біжать бандити сараною...
Біжать і падають, і знов
рука борні змикає коло...
„За всіх замучених, за кров,
за наше витоптане поле,
вперед, вперед товариші,
беріть живого отамана!"
Й червона кара неблаганна
на лави лавами біжить.
Схилилась ніч і чорні руки
до бою в зорях простягла,
де серце мли востаннє стука
і захлинається імла,
де білий вітер по наметах
розносить пісню кулеметів...

Криваву пісню... Поле бою,
мов маком, трупом зацвіло...
Взяли отамана в полон
чекісти дружною юрбою
і прикрутили до коня
міцними й тонкими ремнями.
А на снігу — розривів ями
і кулеметів гризотня.
Копита коней у крові
дзвенять об сніг яркий, іскристий...
О революцій вартові,
чекісти, зоряні чекісти!
Ви знов туди, до димарів,
де все бетонами залито?
І тільки вітер похмурнів,
рида над трупами забитих
та припада до чорних ран
лицем заплаканим туман...
І в небі місяць білорогий
шука між хмарами дороги.
Чекісти мчать у дзвоні віт,
що голий гай простяг над ними.
І скорбно дивиться бандит
у тьму кривавими очима...
Він уявляє море трун
і крик безжалісний: „Огонь!"
коли потилиця його
від кулі репне, мов кавун...
Він упаде, його не стане,
замре його останній сміх...
І мозок білий, як сметана,
забризка руки вартових...

Чекіст. — За що ти б'єшся, отаман,
за що руйнуєш нам дороги

і рвеш мости?.. Яких оман
шукаєш ти в ці дні тривоги?..
Чому не йдеш, як ми йдемо,
за всіх нужденних до загину?
Нащо ти скинуте ярмо
надіти хочеш селянину,
щоб знов поміщик і куркуль
прийшли сюди у дзвоні куль,
щоб у містах робітника
буржуя стиснула рука...
Невже ніщо у серці твому
не ворухнулося тоді,
коли йшли матері бліді
в сльозах на згарищі погрому
своїх дітей, синів шукать?..

Голос. — Та брось його агітувать,
напевне, й сам він з буржуїв,
Його лиш куля заґітує!—
І чорні коні в чорну тьму
летять у ночі океані,
й біжать, мов привиди незнані,
за ними тіні на снігу...
Поволі рідшає туман,
тріпоче крилами смутними.
Мовчить, зігнувся отаман
і тільки блискає очима.
Він у сідлі, мов на ножах.
Цей біг дорогою дзвінкою
його несе на кари жах...
І холод смерти по костях
біжить холодною рікою...
В тумані блимнули огні
далеким холодом погрози...
І вітер крики паровозів

доніс поривом крижаним.
Гадюки рельс, останній міст
і шум околиці міської...
Ось бронепотяг „Комуніст"
верта домів з близького бою,
повзе і дулами гармат
суворо дивиться назад.
Над містом дим, колони хмар,
їх рвуть вітри, мов клоччя вати.
Мовчать церкви, мовчить базар,
і лиш кричать кругом плякати...
Вузенькі вулиці, майдани
вітають мовчки отамана...
І от розбив ранкову тьму
будинок сірий ГПУ.
„Прощайте, зорі і туман,
не зустрічать мене тепер вам..."
— Злізайте, пане отаман,—
сказав чекіст з уклоном чемним.
Дихнула смерть: привіт, привіт...
пішла в танок у громі брами...
І йде розв'язаний бандит
у двір між голими шаблями.
І кроки траурно гудуть:
остання путь, остання путь.
Спинилось серце, наче мить...
„Простіть, вітри, стежки і гони!.."
Аж ось і камера. Гримить
залізний засов похоронно.
„Прощай навіки, Україно,
твій син прийшов в останній дім..."
І двері грюкнули за ним,
наначе кришка домовини.

III

У коридорі вартовий
у тишині карбує кроки.
Години б'ють, як серця бій,
вони такі, як довгі роки...
І ходить, ходить світлоокий
у коридорі вартовий.
Загартувавсь у злиднів горні
незламний цей салдат Чека.
А в двері камери з очка
за ними слідкують очі чорні.
Це отаман. Куточки губ
стягнуло зморшками одчаю.
На мокре чоло чорний чуб
змією тоскною звисає.
Остання мить, остання путь.
Десь двері грюкнули... ідуть...
Лунає тугою терпкою
тих кроків траурний мотив...
І отаман, немов зомлів,
поник покірно головою.
І от у камері вже мрець...
Погаснув зір, зів'яли губи,
і серце холодом розгуби
востаннє стиснуло... Кінець.
Ну і нехай безумний гине,
іде на гній... На те й війна.
Крім голубої України,
є Україна огняна.
На страту йди спокійно, сміло,
впади офірою оман.
Чекісти зроблять своє діло,
будь певний, пане отаман!
Вже смерть на білому папері,

і штик гримить в залізні двері...
І одчинились двері враз!..

Чекіст. — Збирайсь, отамане, вже час.—

Од ГПУ біжать дроти
на всі кінці, на всі простори;
їх промінь сонця золотить
і по ночах їм світять зорі.
По тих дротах біжать слова,
що близько вже вороже військо...
Сидить чекістський голова,
Фелікс Едмундович Дзержинський.
На чоло впали зморшки гірко,
у працю він неначе вгруз,
мов п'ятикутня вгрузла зірка
йому у шкіряний картуз.
В обличчя ллється сонця мідь,
над ним росте гора паперів,
і все рипплять тривожно двері,
і телефон дзвенить, дзвенить...
Знов по дротах на сотні гон
летять нестримано накази
і не ламаються ні разу...
То дзвонить смерть у телефон.
Летять і падають слова,
немов мої покірні рими,
там, де чекістський голова
сидить з невтомними очима.
Що дума він? Ніхто не знає.
Уперся зір в невидну гать.
Червоні армії біжать,
все дужче ворог насідає.
Ридає сурма у блакить.
Фелікс задумався, не чує.
Ввесь тил повстаннями гримить

і змови гадами плазують,
Ось - ось дорвуться, доповзуть
і мертво горло обів'ють.
Десь прапор золотаво - синій
підняв куркуль над снігом талим.
Там обірвалися дроти,
туди накази не домчали.
Світи у вітрі, у снігу.
Які важкі ці дні зимові!
Багато праці ГПУ
і крові.
І раптом очі вкриє морок
і руки стануть неживі.
Ми вже по горло у крові,
в її тумані гаснуть зорі.
У ньому нам так важко стежить,
кругом мерців і плач, і сміх...
Хоч ми й атланти днів нових,
та є всьому кінці і межі.
Але утома лиш на мить:
Контр - революція не спить.
Летить, летить дев'ятий вал:
Колчак, Денікін і Петлюра...
Тепер заглянем у підвал,
на отамана біля муру.
Як він зігнувся і поник,
як піт укрив лице й долоні!
І наближається до скроні
байдуже дуло...
Раптом, крик:
„Товариші!.. Скоріш на гору!
До зброї всі! У місті ворог!"
І глухо вдарив у підвал
стрільби страшнмй дев'ятий вал.
Отаман впав, і смерть у стелю

з розгону вдарила огнем...
А на дверях уже шинелі
й погонів блиск... „Ми йдем, ми йдем!..
Ми звільним всіх, у кого руки
не вкрили чорні мозолі!"
Немов кричать обличчя злі
і кроки ковані по бруку.
Що шаблі блиск — то крик і рана.
Що блиск шабель — троянди ран.
Звільнили білі отамана,
утік од смерти отаман.
Та ні, не втік. Він путь важку
скінчив тоді ж. О, струни чулі!
Його метка чекіста куля
десь наздогнала у кутку.
Уже не встане отаман.
Кругом порубані чекісти...
Й на сніг, задуманий і чистий,
все тихше кров тече із ран.
І гусне чорними струмками
біля зруйнованої брами,
де у шоломі, мов живий,
заснув навіки вартовий.
У місті білому бенкети,
розгульний музики мотив,
і в жовтих вікнах силуети
у срібнім дзвоні острогів...
А в передмісті смерти спів,
ніч протинають залпи, крики...
І в морок дивляться так дико
розбиті вікна без огнів...
З броневиків гармати тупо
горлянки чорні простягли,
і на стовпах самотні трупи
гойдає вітер... Лий же, лий

нужденних кров ти, білий кате!
Вже наближається розплата,
гуде у бурі огневій —
все ближче бій, останній бій...

. . . .

І от негадано зі мли
непереможною юрбою
у танку радіснім набої
над білим містом загули.
Летять огні у чорну муть,
немає тим огням упину...
І марно жерлами хрипкими
гармати відповідь їм шлють.
Цвіте розривами блакить,
над білим містом смерть летить.
І чути крик: „Вперед на коні!
Добридень, месники червоні!"
Прийшли мов вилиті з металу,
у них нема ні „я" ні „ти".
І знов розірвані дроти
рука робочого з'єднала.
По тих дротах слова у тьму,
у них журби уже немає,
бо над будинком ГПУ
червоний прапор знову має,
й біля починених воріт
вже інший вартовий стоїть.
Вже роки огненні, як дим,
і сніг уже не червоніє.
Немає трупів на стовпах,
у полі жито вільно мріє.
І тільки сниться крови пах
під небом диким і рудим.
Вже інші образи в очах
у днів рештовонні новому.

Та не вернулося додому
багато хлопців і дівчат,
що йшли з зірками на чолі
на смерть за щастя всій землі.
Нам до мети і ще не близько.
Умер Ільїч, умер Дзержинський,
багато вмерло... Але ми
усе вперед у морі тьми
несем їх прапор, їх ідеї,
й комуністичною зорею
уже жевріє далина,
така прекрасна і ясна.

Харків, 1928

ЮНЬ

Поема

Першому рейдові
китайської революції

I

В однім загоні Гоміндану
був хлопчик, звали його Юнь.
Він теж ішов на бій останній,
на дальні заграви комун.

В крові розбіглися дороги,
в крові хитаються ряди.
Він, як і всі, з хатин убогих,
повитих мороком нужди.

Наморщив Юнь маленьке чоло,
у нього зір — неначе ніж.
А кулі цокають навколо,
зрізають скрізь людей і риж.

Ідуть вони вперед невпинно,
о революцій юна путь!
Ряди впадуть, але на зміну
ряди нові в огні встають.

Розбить північного дракона,
щоб не було ніколи мли,
під вільні прапори Кантона
вони з хатин своїх прийшли.

Хто не повстав, нехай повстане,
несе катам відплати гнів.
Вітають радісно селяни
своїх озброєних братів.

Вперед, вперед, старі і юні!
Хай од пожеж усе руде.
Впав не один од кулі Юні
і не один іще впаде.

II

Тихий крок...
Десь гудок.
„Хто іде?“
Степ.
Ніч. Іней.
Тумани.
Юне, гей,
не засни!
„Ми за день
для братів!
Нас веде
гнів!“

Чати скрізь —
тут і там —
подивись,
Юнь не сам.

. . . не один.
„Ми за день“.
Зброї дзвін
і пісень,

Ніч. Іней.
Тумани.
Юне, гей,
не засни!
Шерех ніг,
тихий крок . . .
палець ліг
на курок . . .
Ти не сам,
Юне мій.
Хто це там?..
„Стій!“

Хтось — бігом,
Юнь — у бік . . .
В ніч, огонь,
крик! . .

III

Гей, гуде чавун,
знову, знов на бій
йде на кулі Юнь
мій.

„Гей, ідем, ідем!
Ми за те і це . . .
І горить огнем
молоде лице.

Гул . . . Огні заграв . . .
В бурі Юня спів.
Хто йому сказав,
хто його навчив!?

У Юня голос юно грає,
як хороше співає він!
„Ми завтра будемо в Шанхаї,
а за Шанхаєм і Пекін.

Вставай, вставай! Катів — у ями!
Ми проженем із Хіни й тих,
що з броньовими кораблями
прийшли до нас з країв чужих!

Ми всім панам сказали: годі!
Палає небо золоте.
У колі вільному народів
наш край зорею зацвіте.

До бою — зір! На бурі — чола
й серця, любов'ю повні вщерть!
Народе мій, убогий, голий,
за тебе ми йдемо на смерть! . .

Гудуть озброєні колони,
горить і кличе нас мета.
Ми од північного дракона
звільняєм села і міста.

IV

Наче у горні,
гули та дзвін.
Армії чорні
шле Чжан - зо - лін.

Гули та дзвони,
кроки колон.
За ешелоном
гуде ешелон.

Кроки та криця
там і аж он.
Їх не боїться
вільний Кантон.
Годі! Наспів день.
В руки багнет!
Армії південь
шле все вперед.

Кругом огонь, залізні реви
перетинають волі путь.
Та віра в кожного крицева,
Усе вперед кантонці йдуть.

Все далі й далі кроків дзенькіт...
Штик за штиком, за рядом ряд...
О, не ридай, моя старенька,
твій син повернеться назад.

Зорі в далині,
серце наче мить.
Лава вся в огні,
в лаві Юнь лежить.
Десь холодний стук,
потім: фі-ю-фі-і-ій!..
В землю — пальці рук,
це летить набій.

За днями дні,
ти їх не річ.

Усе в огні —
і день, і ніч.

Все далі даль, все ширше межі,
все вище огненна блакить.
Революційної пожежі
вже ворогам не погасить.

Гей, як і нам зазнать землі цій,
яка важка до волі путь.
І там драконові англійці
і зброю, й золото дають.

Та й там огонь розширить межі!
Летіть, години і літа!
Мій Юнь — великої пожежі
маленька іскра золота.

Горять вони. Їх ціле море...
Це тільки їм — земний едем.
Ці іскри світ запалять скоро,
огонь з'єднається з огнем.

Шумлять і рвуться в даль знамена,
ми пам'ятаєм кожний час!
ви — заповіти Сунь-ят-Сена,
ми — заповіти Ільїча.

V

І там і тут,
по хатах чуть:
„Кантонці йдуть!
Кантонці йдуть!“

На дзвін комун
за роєм рій.
А з ними Юнь
маленький мій.

І спів і сміх:
„Живем тепер!"
Вітає їх
СРСР.

Я хочу рим,
а в них щоб, гей,
і кроків дзвін,
і батарей...

У слові знов,
о Юне мій,
щоб ти ішов
немов живий.

Твоя рука
і патронташ...
А ніч дзвінка
і день, як наш.

Немов живі,
твій голос, сміх...
Слова твої
і пил од ніг.

Твій голос, сміх
і поле... гей!
Огонь вузьких
твоїх очей...

До всього звик
твій зір, як ніж.
Команди крик,
і ти біжиш.

Хай дзвін комун
лунає скрізь!
Живи, мій Юнь,
люби, борись!

Здихає, змій...
Катів — на гній!
Твій нарід — мій,
Мій нарід — твій.

В одній грові
і ти, і я.
Народи всі —
одна сім'я.

ДЕНЬ МІСТА

Вулиці, як завжди:
службовці поспішають на працю,
кружляють блискучі двері установ
і на циферб ляті байдужі вказівки
мовчки одмірюють час.
Проходять червоноармійці,
грає фанфарами сонце,
візників переганяють автомобілі
шумлять потоки людей,
і міліціонери керують рухом.
Куди поспішають вони всі:
мрійні й заклопотані, розчаровані
й повні надій,
багаті й бідні, злочинці й герої,
туберкульозні й сифілітики,
і що їм треба на вулицях великого міста?
А в будинках:
за кожним вікном своє життя,
свої драми й радощі:
миряться й розходяться закохані,
кричать і сваряться діти,
з вікон виглядають бліді жінки
і шукають на вулицях своїх коханців,
по чудових килимах і брудних підлогах

човгають різні ноги і різна у них хода...
За смутними й веселими вікнами
живуть різні люди і кожний думає,
що він центр усього,
і кожний хоче кращого.
Про що думають вони всі?
Про революцію на сході, про
Дніпрельстан
і індустріялізацію,
про незакінчені романи й будівлі,
про гешефти й невдалі спекуляції,
про те, що дітям нема їсти, про вбрання
й рожеві ноги коханок...
Ах, хіба мало про що думають люди
за смутними й веселими вікнами
в розкішних будинках і холодних підвалах
великого міста?..
День летить, і в'януть кольори,
обсипаються каштани по боках пішоходів.
Люди за зеленими столами в м'яких кріслах
підписують останні папірці, віддають
останні розпорядження
І йдуть додому...
В цей час
вулиці нагадують жили робітника,
ресторани й цилюрні повні людей,
нескінчимі черги стоять біля автобусних і
трамвайних зупинок,
безпритульні виривають у самотніх жінок
редикюлі,
й газетарям і міліціонерам багато роботи.
Обсипаються каштани по боках пішоходів,
в'януть кольори й наближається вечір.
Вечір приглушує згуки й голоси,
і жовте світло ліхтарів заливає панелі...

У скверах і парках гуляють закохані
червоноармійці й наймички,
в пивних і кіні повно людей, світла й музики,
хвилюються біля реклям черги,
нема дощу,
а від ринвів пивних течуть на панелі
струмки...
Зайвий місяць пливе над янтарним вечірнім
містом
і ярко пролітають трамваї...
Шумлять і вирують вулиці,
зараз вони нагадують золоті кварцеві жили.
Нахабно горять очі піжонів і проституток,
і чорні вказівки мовчки одмірюють час
на золотих циферблятах.
Шумить і вирує вечірнє місто.
Наближається ніч,
вона глибока й зоряна,
Блистять огні цигарок і очей,
огні зор пропливають над містом,
і смутно світить зайвий місяць.
З театрів і кіна роз'їздяться і розходяться
люди,
як жили стомленої людини,
востаннє надимаються вулиці,
потім:
гаснуть реклями кіна,
зачиняються магазини,
ще трохи світять двері пивних
і жовті вікна будинків,
потім і вони закривають очі,
І тільки горять вуличні ліхтарі,
їдуть порожні візники додому,
і на замовклих майданах
ходять одинокі повії.

КРИВОРІЖЖЯ

Поле та поле та вітер,
вітер, як плач дітвори...
Іноді гори кварциту
І одинокі копри.
Лунами вибухи дальні
рвуться, мов вигуки злі.
Линуть глибокі копальні
в серце залізне землі.
Серце тремтить і зідхає
дзвонами кайла і плит,
в ньому продольні безкраї
рве без жалю динаміт.
Лине у тьмі неозорій
праці напружена путь,
лямпочки Вольфа, як зорі,
там під землею цвітуть.
Чуєш, свистять коногони
дико і радо в імлу,
й кліті з рудою вагони
мчать без кінця по стволу...
Залпами вибухи дальні,
і в неозорій імлі
линуть нестримні копальні
в серце залізне землі.

ДНІПРЕЛЬСТАН

(Майбутнє)

Цвіте червона Україна.
Де хвиля в берег б'є дзвінка,
там, де Дніпро гримить і лине,
уже поставила турбіни
міцна робочого рука.

Пороги, вежі, мури, брами...
І от над шумами ріки
спокійні велетні динамо,
де золотими двигунами
біжать за склом маховики.

Коліс і кроків біганина...
Хто дав розгін?
Який титан?
Шаленим током Україну
непереможно і невпинно
жене в Комуну Дніпрельстан.

І день, і дим, і даль, і рими,
бадьорий крок, бадьорий спів...
Шумлять міста... А десь над ними
у небі арками легкими
цвіте мереживо мостів.

Немов пожар на небокраї,
од нього в барвах далина,
То ненажерливо, без краю
Вкраїна домнами ковтає
моря огненні чавуна.

Кому фантазія і сни ці
в потоці марень і горінь?..
Неначе струни, залізниці
у блиску райдужному криці
біжать у мрійну далечінь.

О, багрянійте, хмар овали!
В руках у нас стихії гать.
Гудуть дроти над полем чалим,
і там, де банди панували,
електропотяги летять.

Вагони рвуть повітря груди,
через мости й ланами мчать.
А за вікном щасливі люди
про те, що є, і те, що буде,
поміж собою гомонять.

У місті синьою юрбою
робітники на працю йдуть.
Кричать гудки, мов сурми бою,
і трактор тяжкою ходою
у полі чорну ріже путь.

Там, де соша привітно лине
в село долиною з гори,
звучить із вікон піяніно,
і у садку за синім тином
веселий гомін дітвори.

Не марно йшли ми до загину,
несли в поля пожежі гнів..
Цвітуть веселкою хвилини,
й старий Славута з України
нову Америку зробив.

Сумна коса і зір чудовий
комусь приснилися давно...
Вишневі губи, чорні брови,
пісні дівочі вечерові
і шум акації в вікно...

Прощальний шум... хіба забуде?..
Горить під місяцем мій штик,
і пантронташ хрестом на груди...
А за Дінцем в погонах люди,
і зброї дзвін, і плач, і крик...

Не марно йшли ми до загину
на крик розпачливий „Війна!"
немов у лузі та калина,
колись печальна Україна,
тепер весела сторона.

Бушують юрбами майдани,
Ясна для кожного мета.
І певний крок гримить і тане.
Міста, міста! Стрункі титани —
побіди зброя золота!

Готові всі завжди до бою.
Лиш гасло здійметься ясне,—
земля застогне під ходою,
і даль грозою світовою
непереможно спалахне.

Які ясні навколо лиця!
То синьоблузники пройшли...
Їх руки в даль, неначе птиці,
вони підвалини із криці
під мур республік підвели.

У вишині плякатів кличі.
В майбутнє путь! В майбутнє путь!
Трамваїв дзвін, гудки, обличчя...
А ніччю клюби робітничі
роями шумними гудуть.

Ми форт міцний зробили з краю:
на мурі мур, на гаті гать...
Прожектор небо розсікає,
і золоті аерозграї
в його промінні мерехтять.

Жаданий день не за горою,
коли повстань ударить ток.
Ідуть полки, і дзвонить зброя,
команда з рою і до рою,
ряди хита ритмічний крок.

Ідуть полки. Наказ: „На чати!"
В майбутнє путь, в майбутнє путь!
За ними танки і гармати,
неначе велетні горбаті,
рядами грізними повзуть.

А небо тихе і безмовне,
на ранок — зоряні гаї.
Ідуть полки й поля бавовни
за ними шумом ніжним, повним
хитають кучері свої.

Команда рве поснулі гони,
ритмічно цокають штики.
На сході полум'я червоне...
І на озброєні кордони
тривожно зорять вороги.

Ідуть полки, нема їм краю,
од них у даль прослалась тінь.
А Дніпрельстан горить і грає,
він рай земний зробив із краю
для щастя інших поколінь.

Шумить Дніпро... Керують люди
двигтіння сил, глухе, сліпе.
Машини дмуть могутні груди...
СРСР дала це чудо
безсмертна воля ВКП.

В росі Тарасова могила,
навколо — криця і чавун...
Спокійно спи, поете милий,
вже простягли над світом крила
міцні республіки комун.

В бетони й сталь наш край закутий,
нам не страшний ворожий стан.
Минуло „Бути, чи не бути?"
Над синню буйною Славути
про це вирує Дніпрельстан.

Олександер Блок

ДВАНАДЦЯТЬ

I

Чорний вечір.
Білий сніг.
Вітер, вітер
такий, що збиває людину з ніг.
Вітер, вітер —
по усьому світу

Як закрутить вітер
білий сніжок,
а під ним льодок,
Віє, меле...
Тільки пройде хто,
і впаде, ой леле!

Мур на мурі вгору,
поміж них — канат,
а на нім — плякат:
„Влада вся Встановчим Зборам!"

Старенька побивається, плаче,
бо не втямить ніяк, що це значить,

чому такий величезний шмат
угорі під вітром гуде,
теліпається марно ще й досі.
Скільки б вийшло онуч для дітей,
коли кождий роздягнений, босий . . .

І куркою старенька
повзе через намет.
— Нас у гріб, ой ненько,
більшовик жене!

В'яне в тривозі
даль од заграв . . .
І буржуй на розі
зовсім охляв.

Це хто? Аж на плечі волосся
І щось він під ніс бубонить:
— Іуди!
— Загинула Росія!
Це, мабуть, письменник,
піїт . . .

А он і довгогривий,
од снігу мов осліп . . .
Чом нині нещасливий,
товаришу піп?

Згадай, як бувало
ти йшов, — гей, гей!
І пузо сіяло
хрестом на людей.

Он бариня в каракулі
до другої — мов креп:

— Ой плакали ж ми, плакали . . .
Спіткнулась і . . . геп.

Ой, ай!
Тягни, підіймай!

Вітер веселий,
усім на зло,
крутить і стеле.
Чи місто, чи село?
Тисне, рве і носить
пляката вгорі:
„Влада вся Встановчим Зборам!"
і слова доносить:

. . . — І у нас були збори . . .
. . . — Ось у цім дому . . .
. . . — Обсудили
. . . — і ухвалили:
Один раз — десять, на ніч — двадцять п'ять . . .
. . . — і менше ні з кого не брать . . .
. . . — Ходім спать . . .

Чорний вечір.
Біла вулиця.
Один нетяга
до муру тулиться.
Та вітер свистить і лютує . . .
— Ех, бідолахо!
— Підходь, поцілую . . .

— Хліба!
. . . обрубки руки . . .
Проходь!
Еч, який!

Дико чорніє небо.
А лють наростає така,
що серце, мов вир, мов остання жага...

Товаришу, не лови
ґав!

II

І сніг, і вітер... Туманна путь.
Кудись дванадцятеро йдуть.
Рушниць вилискують ремні,
навколо їх — огні, огні...

В зубах цигарка, блином картуз,
на спину б треба бубновий туз.

Гей, свобода, свобода,
без хреста,
тра-та та!..

Холодно, товаришу, холодно!

— А Ванька з Катькою в шинку...
— У неї керенки в чулку.

— Ну й субчик Ванька, ну ж і гад!
— Колись був наш, тепер салдат.
— Ну, Ванька, іродів буржуй,
мою попробуй поцілуй!

Гей, свобода, свобода,
всі ми, хлопці, без хреста.
Катька з Ванькою, гай, гай...
що там роблять, одгадай...
Тра-та-та!..

Кругом — огні, огні, огні...
А на плечах — рушниць ремні.
Революційний тримайте хід,
не спить наш ворог біля воріт!
Ти будь, мій друже, не боягуз,
візьмем на мушку святую Русь,

дерев'яну
і рум'яну
товстозадую.
В дерев'яну

гей, гей, без хреста.

III

Як пішли наші хлоп'ята
до червоних послужить,
До червоних послужить,
головою наложить.

Ех, ти, горе, горенько,
в серці біль один.
Шинель моя нелатана,
австрійський карабін.

Ми на горе всім буржуям
світовий пожар роздуєм.
Світовий пожар в крові —
господи благослови!

IV

Бережись!.. — візник кричить.
Ванька з Катькою летить,

ще й ліктричний ліхтарьок
світить, світить на сніжок.

У шинелі він салдацькій,
На лиці фасон дурацький,
Він жартує і сміється,
Чорним вусом задається.

Ванька хлюст не ловить ґав,
мов на все він наплював.
Сани мчать у тьму безкраю . . .
Катьку Ванька обнімає.

От так Ванька! Все він може.
А вона сидить, як рожа . . .
Сани в тьму безкраю мчать . . .
Ах ти, Катю, моя Кать!

V

Ой, лишив у тебе, Катю,
шрам на шиї ножик мій.
Під грудьми у тебе, Катю,
шрам од нього ще й другий.

Потанцюй же, Катю, Кать!
В тебе ніжки на ять.

Дорогі вбрання носила
у шовках і кружевах,
з офіцерами ходила
і блудила з ними, ах . . .

Тільки ще раз поблуди,
вип'ю з серця руди.

Пам'ятаєш офіцера —
наказав він довго жить . . .
Що? Забула вже, холеро?! .
Може, пам'ять освіжить?

Ех, ех, освіжи!
Спать з собою положи.

Панські гетри ти носила,
шоколаду їла тьми,
з офіцерами ходила,
а тепер з салдатами.

Ех, ех, согріши,
буде гарно на душі!

VI

І знов копитами шумить.
Візник гукає і летить . . .

Стій, стій! Андрюшко, помога!
Ти Петько ззаду забігай!

Трах-тарарах-тах-тах-тах-тах . . .
Лиш біла курява в очах . . .

За візником гуде, мов гай . . .
І Ванька з ним ! . . — Стріляй, стріляй! . .

Трах-тарарах . . . хай знає гад,
як одбивать чужих дівчат.

А Катька де? Лежить в крові . . .
і половина голови . . .

Що, Катю? З'їла? Ні гу-гу...
Лежи, падлюко, на снігу!

Революційний тримайте хід!
Не спить наш ворог біля воріт.

VII

І з рушницями дванадцять
в тьму ідуть, мов так давно...
Лиш у вбійника нетяги
не лице, а полотно.

Він ходить забув, не вміє,
мов кобила, що на брак.
Замотав платок на шиї,
не очуняє ніяк...

— Що ти, друже, ловиш киси,
— мов ворону з пір'ям з'їв?
— Що ти голову повісив,
може Катьку пожалів?

— Ой ви, друженьки кохані,
— цю дівчину я любив.
— Тільки з нею ночі п'яні,
чорні ночі я водив.

Це ж своїми я руками
За огонь у синь-очах,
за родиму милу пляму
біля правого плеча,
загубив її, нетяма,
загубив навіки... ах!..

— Ну, поїхав, розпатронивсь...
Ех, ти курка,— не герой!
Ти держі себе в фасоні
і натурі дай контроль.

Ти не баба, не дитина,
Стисни серце у груді.
Не така іще година
нас чекає впереді.

І Петрунь іде тихіше,
Мов направлені часи.
Він очима коле-ріже,
знов веселий, як і всі.

Ех, іх!
Нам погратися не гріх.

Замикайся, ти буржуй!
Хто на вулиці — грабуй!

Погріби нам одчиняй!
Хто з голотою — гуляй!

VIII

Ех, і я годиночку
проведу...

Почешу я тім'ячко,
повне дум.

Гей, і я насіннячко
погризу...

Ще й по горлу ножичком
полосну...

Гей ти, вітре, вітровій,
вип'єм кров з буржуя!..
Хай любов у тій крові
з горем утоплю я.

Хто за нами,— гей, виходь.
Ми не мури — боєм...
А на небі хай господь
Катю заспокоє.

Скучно.

IX

Не чутно гомону і гону,
де невська вежа, тишина.
Уже немає „фараона“,
гуляй же, хлопці, без вина!

Стоїть буржуй на перехресті
і в ковнір носа заховав,
облізлий пес об нього треться,
штовхає носом у рукав.

Стоїть буржуй, мов пес голодний,
мов знак запитання, мовчить.
І світ старий, мов пес безродний,
за ним на вітер скавучить.

X

Заліпила очі хуґа,
замела сліди дорог...

І ні ворога, ні друга
не побачиш і за крок.

Хуґа плаче і шумить,
сніг, мов кучері, летить...
— Ох, і хуґа ж, боже мій!
— Гей, Петрунь! Брехать не смій!

Де ж та милость, де ж той гнів
золотих твоїх богів?
Де їх правда, честь і слава?..
Несвідомий ти, їй-право,
хоч замазав пальці в кров
через Катькину любов.

Не гармати в мури б'ють,—
то іде робочий люд.

XI

І ідуть без імени святого
всі дванадцять в даль,
на усе готові,
ні на що не жаль.

Їх рушниченьки зі сталі —
на невидних ворогів,
там, де хуґа з чорним шалом
у провулках без огнів,
там, де сніг тамує хід,
що й не витягнеш чобіт.

В вічі б'ються
прапори.

Кроки рвуться:
раз, два, три!

Революцій,—
не мари.

Хуґа в вічі їм ґерґоче
дні і ночі,
ночі й дні...
Гей, робочий, на огні!

XII

... В даль ідуть державним кроком.
— Хто ще там? Виходь скоріш!
Це прапор червонокровий
розгулявся угорі.

Впереді намет холодний...
— Хто в наметі? Гей, пальба!
Тільки вие пес безродний
і позаду шкандиба...

— Ну коли ж воно одстане,
звільнить голову мою?..
Світ минулий, світ поганий,
провались, а то заб'ю!

... Шкірить зуби вовк голодний,
— хвіст крючком, не відстає...
— Пес голодний, пес безродний...
— Цитьте, хлопці!.. Хто іде?

— Навіть прапора не видко...
— Хто тікає там у тьмі?

і ховається так швидко
за будинки, за доми...

— Все одно тебе здобуду,
краще здайся нам живцем!
— Ей, товариш, гірше буде!
Вилізай, стрілять почнем!

Трах-тах-тах!.. І тільки луни
одбиваються в домах...
Тільки хуґа сміхом юним
заливається в снігах.

Трах-тах-тах!..
Трах-тах-тах!..

Так ідуть вони безсонно,
вие пес і дзвонить крок...
Очі й крик у ночі гони,
пальці впали на курок.
А над снігом і над тьмою
невідомою ходою
не на зорі, не на гони
з прапором іде червоним
в білім із троянд вінку
в ніч холодну і дзвінку,
в далі чорні, далі чулі
заворожений од кулі
в сніжнім мариві із рос
перед ними Йсус Христос.

ЗМІСТ

Стор.

Ціна 2 крб. (Р)

У.С.Р.Р.
Державне видавництво